Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکوال چاپ شوي اثار:

سره سیلۍ (د لنډو کیسو ټولګه)

مینه (د لنډو کیسو ټولګه)

د واورې سرې (د لنډو کیسو ټولګه)

بوډا او د لېوانو پلونه (ناول)

رڼا (ناول)

بوربوکۍ (ناول)

خونکار (ناول)

په فلسفه کې تلپاتې پیښې (ژباړه)

راځئ کیسه ولیکو

کیسه ولیکو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پېژندنه :

نـــــوم	:	راځئ کیسه ولیکو
لیکوال	:	نصیر احمد احمدي
د چاپ کال	:	۱۳۹۰ل کال
انلاین چاري	:	مختار احمد احسان - د لراوبر کتابتون

www.Larawbar.com

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا کیسه لیکلی شئ؟

له ځانه پوښتنه وکړئ ! آیا کیسه لیکلی شئ؟
بیړه مه کوئ ! یوه شیبه د کتاب پاڼې سره ورولئ، کیدای شي نورې جملې وروسته ولولئ !
څه پریکړه مو وکړه؟ "هو "که "نه" د کیسې لیکل کوم جادو نه دی، نه هم په لوړو زده کړو پورې اړه لري.
زه ماشوم وم، انا به مې تل کیسې راته ویلې، هغه کوچنۍ وه، په لیک لوست نه پوهیده، خو کله چې به یې کیسې ته خوله جوړه کړه، تر پایه به یې ورسره وړلم، ما به کله کله خپلو خویندو او وروڼو ته کتل، ټولو به د انا ګونځې ګونځې خولې ته وچې سترګې نیولې وې، د لاټین په رڼا کې به په خړ دیوال لوی لوی سیوري ښکاریدل، خو حرکت یې نه درلود ، غلي به ناست ول. کله کله به د انا له غږ سره د چونګښو کورړا هم ګډه شوه، نور هیڅ هم نه اوریدل کېدل.
انا نه لوستې ښځه وه او نه یې هم په فني توګه کیسې زده کړې وې، خو هغې خوږې کیسې ویلې، دا په طبیعي توګه د کیسو په ویلو کې تکړه وه.
بېرته به خپلې پوښتنې ته راوګرځو، څه فکر مو وکړ؟ کیسه لیکلی شئ؟
"نه" مه وایاست ! "هو" د امید نښه ده، خو که زړه نازړه یاست، دوو پوښتنو ته ځواب ورکړئ !
۱ـ آیا د لنډو کیسو او ناولونو له لوستلو سره مینه لرئ؟
۲ـ غواړئ چې کیسه ولیکئ؟
که څوک له نجار سره شاګرد وي، خو له نجارۍ سره مینه ونه لري، هغه به هیڅکله هم ښې دروازې او کړکۍ جوړې نه کړي، دا یوازې یو مثال و. هر کار همداسې دی. لیکوالي هم په زور نه زده کیږي، لومړی شرط مینه ده. که د لنډو کیسو له ویلو او یا هم لوستلو سره مینه ولرئ، کیسه لیکلی شئ، ان که مو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټول ژوند کې هم کیسه نه وي لیکلې، پروا نه کوي، ځان وازمایئ! دا کار دومره ستونزمن نه دی.

خو ځنګه کیسه؟

زموږ کلی ډېر کوچینی دی، ټول اووه کوره یو. یوه ورځ د کلي ځوانان سره راټول شول، په میله ووتو، په یوه شنه دره کې مو د یوه لوی توت سیوري ته واړول، تر یو څه وخته مو قطعې وکړې، وروسته د دیګ د پخولو وخت شو. زما د تره زوی ځان رامخته کړ، دی نوی له ایرانه راغلی و، ویل یې چې لس رقمه وریجې پخولی شي، خو کله چې یې نیم ساعت وروسته دیګ له دیګدانه کښته کړ، په دیګ کې له اوبو ډکه شوله پرته وه. د خوراک پر وخت له ګوتو نه جلاکیده، نه یې رنګ و او نه یې خوند. یوه ځوان طاقت ونه کړ، په خندا یې وویل: "دا خو لکه لانده ګچ چې په غوري کې راته پراته وي! " د تره زوی مې په خبره کې ورولوېد، په خوند یې ځواب ورکړ: "ما خو درته وویل چې زه لس رقمه وریجې پخولی شم، دا یې یوولسم رقم دی."

وروسته وپوهیدو چې هغه د وریجو په پخولو کې تکړه نه و.

لنډه کیسه هم همداسې ده، یو څه پوهې او زحمت ته اړتیا لري، که غواړو چې ښه کیسه ولیکو او رانه شوله نه شي، نو باید له مینې سره سره ځینو نورو ټکو ته هم پام وکړو.

دا کوم ټکي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

موضوع

موضوع په مغز کې لومړنۍ جرقه ده، يو څه بايد وي چې کيسه پرې وليکو، که موضوع نه وي، نو کيسه هم نشته، خو څه فکر کوئ، ايا د موضوع موندل ګران کار دی؟
دوه ځوابه لرو، "هو"او "نه" !
که زاړه او تکراري موضوعات را اخلو، بڼه يې يو څه ور بدلوو، نو دومره سختي نه لري، که لس دقيقې وخت راکړئ ، لس موضوع ګانې به درته پيدا کړم، زړې خبرې ډېرې دي، هر څوک يې موندلی شي ، خو که په نويو موضوعاتو پسې وګرځو، زحمت غواړي، کله کله شايد په ورځو ورځو هم يوه داسې موضوع ونه مومو چې د کيسې په ليکلو وارزي.
ځيني ليکوالان ګمان کوي چې د ليکلو له پاره ډېر موضوعات شته، لامل يې دا دی چې دوی نوی فکر نه لري، زړو موضوعاتو ته پښې او لکۍ ورکوي، خو تکړه ليکوالان په اسانۍ قناعت نه کوي، دوی هغه څه را اخلي چې په خپله يې موندلي وي.
شايد پوښتنه پيدا شي چې له با ادمه تر دې دمه همدا ژوند دی، نوي څه نشته !
دا خبره سمه ده، يوائې اختراعات نوي دي، خو هره موضوع مختلفې زاويې لري، د نوې زاويې موندل، په خپله نوې موضوع ده.
يو وخت چېرته ميلمه وم، پر دسترخوان څو رنګه خواړه پراته ول، خو ماته يوائې يو ډول خوړو ډېر خوند راکړ، ملګري مې په خندا راته وويل: "په کچالو ځان مه مړوه، غوښه درواخله "

(c) ketabton.com: The Digital Library

حيران شوم، څه چې ما خوړل، د کچالو خوند يې نه درلود ، څکه (مزه) او بڼه يې د چپلي کباب غوندي وه.
کچالو په هر کور کې پيدا کيږي، دوه درې رنګه يې پخوي، خو زما د کوربه په کور کې همدا کچالو له يوې نوې زاويې پاخه شوي وو ، بلکل نوې، داسې چې ما خوند ترې واخيست او د کچالو ګمان مې نه پرې راته.
د کيسې له پاره هم بايد هرې موضوع ته له يوې نوې زاويې (اړخه) وګورو ، که نه نو هماغه ابشېدلي کچالو به وي چې په هر کور کې پيدا کيږي، هر څوک يې پخولای شي او په تالو پورې نښلي.
بې تجربې ليکوالان زاړه موضوعات را اخلي، لږ بدلون ورکوي، خو له ليرې ښکاري چې ابشيدلي کچالو دي، خو تکړه ليکوالان فکر کوي، له نوښت او ابتکار څخه کار اخلي، دوی کچالو له يوې داسې زاويې پخوي چې نوې بڼه او نوی خوند ولري.
موضوعات ډېر دي، خو نوې زاويه يې يواځې په خپل فکر موندلی شو ، ځکه هيڅوخت يو انسان د بل انسان پر ځای فکر نه شي کولای، هر څوک خپل فکر لري او يوې موضوع ته له خپل ديده ګوري.
يو وخت مې يو ملګری مخامخ راته ناست و ، پر کاغذ يې يو انګليسي عدد وليکه، پر مېز يې کېښود ، ورو يې وويل:
_څو دي؟
ورياده مې کړه !
_نهه (9)
ده وخندل:
_ ماته شپږ (6) ښکاري
يو هم غلط نه و ، دواړو کاغذ ته له مخالفو زاويو کتل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هره موضوع همداسې ده، څوک به له یوه اړخه ورته ګوري او څوک هم له بل، هیڅوک نه شي کولای چې د بل چا په ځای فکر وکړي، که داسې وای نو جنايي پولیسو ته به اړتیانه وه.
خو یوه خبره ده، که د بل پر ځای فکر نه شو کولای، بل ته فکر ورکولای شو.
خو څنګه؟
ځینې ټکې دي چې د ښې موضوع په ټاکلو کې مرسته راسره کوي.
۱_ که غواړئ چې ښه کیسه ولیکئ ، فکر وکړئ او نوي موضوعات ومومئ، دا له امکانه لیرې خبره نه ده، شاید ستاسو په سیمه، کلي او شاوخوا کې دا سې څه وي چې تر اوسه لا څه نه وي پرې لیکل شوي.
۲_زړو موضوعاتو ته یوه نوې زاویه پیدا کړئ، دا په خپله نوې موضوع ده.
۳_ زموږ یو استاد و، ده د ژور نالیزم زده کړه راکوله، یوه ورځ یې د خبر له پاره د موضوع د ټاکلو په اړه وویل: "که واورئ چې یوه سپي یو سړی وخوړ، نو دا کومه نوې موضوع نه ده، دا ډول واقعات ډېر پېښیږي ، نه خلکو ته په زړه پوري دی او نه هم د خبر د جوړولو ارزښت لري، خو که واورئ چې یوه سړي سپی وخوړ نو دا د خبر په جوړولو ارزي."
په کیسه کې هم همداسې ده، هره موضوع ښه کیسه نه ورکوي ! ژر قناعت مه کوئ، د کیسې له پاره د عادي موضوعاتو له ټاکلو ډډه وکړئ !
۴_ هیڅکله لویه او عمومي موضوع مه انتخابوی، که موضوع هر څومره وړه وي، ښه فوکس (تمرکز) لري، لیکوال لاره نه ورکوي او په طبیعي توګه یوه نوې زاویه ورته موندلی شي.
(په دې اړه به کیسو ته د اهدافو د ټاکلو په برخه کې نورې خبرې وکړو.)
۵_ فکر وکړئ ! نن چیرته لاړئ؟ څه مو واورېدل؟ څوک مو ولیدل؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ هره ورځ له لويو او وړو موضوعاتو سره مخامخ کيږو يا يې اورو ، خاندو ، خپه کيږو او يا هم داسې څه وينو چې په احساساتو کې مو بدلون راځي، خو شيبه وروسته مو هېر وي
ځينې دا ډول واړه موضوعات نوي وي او په زړه پوري کيسې ورکوي، ښه دا ده چې تل د يادښت يوه وړه کتابچه راسره ولرو او ويې ليکو. باور وکړئ، هره هغه نوې موضوع چې تاسو ته په زړه پورې وي او په احساساتو کې مو بدلون راولي، نورو ته هم د لوستلو وړ ده.
۲ـ انګرېز ليکوال ګراهام ګرين د يوه کوچيني عادت له مخې په ليکنه کې بريالی و ، ده به د ورځې تر پنځو سوو کلمات ليکل، مختلف کلمات، پرته له فکره، څه چې به په ذهن کې ورتلل هماغه به يې د کاغذ پر مخ راوړل، وروسته به يې چاڼ کړل، څو ټکي به يې ترې راوايستل، حتما به داسې موضوعات پکې ول چې کيسه ترې جوړيدای شوای.
نو هڅه وکړئ چې نوي موضوعات پيدا کړئ ، يا هم زړو موضوعاتو ته له نوي ديده وګورئ، زړه موضوع د ټوکې غوندي ده، چې په لومړي ځل اوريدو يې انسان خندوي، خو که تکرار شي مزه يې ځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هدف

موضوع مو انتخاب کړه، اوس څه وکړو؟
څه موده وړاندې يو چا له جلال اباد څخه زنګ راته وهلی و، ويل يې:
"لنډه کیسه لیکم، خو نه پوهېږم چې ولې رانه اوږدېږي؟ "
ډېر لیکوالان چې کله موضوع پیدا کړي، له فکر کولو پرته يې په لیکلو پیل کوي، دا ډول کیسې ښې نه راځي، له فوکسه (تمرکزه) وځي، هدف يې نه وي مالوم، يوې بلې خواته ځغلېږي، نه لیکوال خوند ترې اخیستی شي او نه هم لوستونکو ته په زړه پورې وي، ځکه نو د کیسو د لیکلو له پاره د هدف درلودل مهم دی.
هدف څه ته وايو؟
په دفتر کې کار کوئ، د رخصتۍ وخت دی، له کوره زنګ درته راځي، وايي چې میلمانه لرو، سودا درسره راوړه!
طبیعي ده چې پوښتنه کوئ.
ـ څه شی په کار دي؟
ـ په مېلمنو کې يو ناروغه دی، د سا لنډۍ ستونزه لري، ډاکټر ورته ويلي، چې د چرګ ښوروا ښه ده! چرګ په کور کې ګرځي، له اخیستلو يې خلاص يو، خو ترکاري نشته!
خبره روښانه شوه، نه د قصابۍ دوکان ته ځئ او نه هم په وریجو پسې ګرځئ، هدف ترکاري ده.
که په کیسه کې هدف ولرو، موضوع هرې خواته نه رانه ځي او په طبیعي توګه غځېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هدف د ديوال د تهداب په څېر دی، که تهداب کوږ او خام وي، نو بد شکله او کمزوري پخځه به وو هو،

خو څنګه هدف؟

۱_يوه ورځ مې په يوه مجله کې يوه کيسه ولوسته، د کيسې موضوع ډېره عمومي وه، ليکوال هڅه کړې وه چې په کيسه کې د قاتل عواقب انځور کړي. ده په دوو _ دريو مخونو کې دومره خبرې را اخيستې وې چې يو ناول پرې ليکل کېدای شوی، هرې خواته تللی و،خو يوه خوا يې هم نه وه پوره کړې. زه ونه پوهيدم چې د دې کيسې له ليکلو څخه د ليکوال هدف څه و، لوستونکي ته يې څه لرل، هغه يې په کومه برخه پوهاوه؟

که واورو چې يو چا قتل کړيدی، په ذهن کې به مو په لسګونو پوښتنې را پيدا شي؟

۱_ولې يې قتل وکړ؟

۲_تر قتل مخکې يې څه ډول احساسات درلودل؟

۳_د قتل د عملي کولو له پاره يې څه ډول پلان جوړ کړ؟

۴_مقتول يې څنګه پيدا کړ؟

۵_څنګه يې وواژه؟

_ ګټه يې څه وه؟

۷_پوليسو څنګه ونيو؟

۸_د نيولو پر مهال يې څه ډول احساس درلود؟

۹_ کله چې يې کورنۍ خبره شوه، څه يې وکړل؟

۱۰_ قاتل چې کله په زندان کې د پنجرو تر شا په زړو او شلېدلو جامو کې خپله مېرمن او ماشومان وليدل، له رواني پلوه يې څه حال درلود؟

۱۱_په زندان کې يې ژوند څنګه و؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲_ډوډۍ یې ښه وه؟
۱۳_ د ازادۍ په اړه یې څه فکر کاوه؟
او په لسګونو دا ډول نورې پوښتنې.

که ناول لیکو کیدای شي چې یاد شوي ټول اهداف پکې راوړو، ځکه په ناول کې مو لاس خلاص دی، هر لور ته یې غځولی شو، خو لنډه کیسه داسې نه ده، د لنډې کیسې له پاره به یو کوچینی هدف ټاکو، کله چې هدف کوچنی و، موضوع هم ښه فوکس پیدا کوي او هر لور ته نه رانه ځي.

غواړو چې په ونه کې د یوې مرغۍ عکس واخلو، هدف مو یوازې په هسکه څانګه کې ناسته مرغۍ ده، ځکه نو په کمره کې ګورو، د کمرې د زوم پر بټنه فشار راوړو، مرغۍ مو د سترګو مخې ته دریږي.

یو بل مثال:

په کوچینیتوب کې مې د عینکو یوه شیشه پیدا کړه، له لیرې مې کاغذ ته ونیوله، خو کاغذ ونه سوځېد، ځکه له شیشې څخه د لمر تېرېدونکې وړانګې د کاغذ په ټولو برخو مساوي لګېدې، خو وروسته مې چې شیشه کاغذ ته ور نږدې کړه، اول په کاغذ کې یو ټکی تور شو، بیا یې اور واخیست.

دلته د لمر وړانګې یوازې په یوه ټکي راټولې شوې. کیسه هم همداسې ده، ووړ هدف ورته وټاکئ، ووړ هدف فوکس لري، کیسه رانه هرلوري ته نه خپرېږي.

د پورتني لست یاده شوې هره موضوع یوه کامیابه کیسه ورکوي، مثلا لسمه موضوع را اخلو، د پاڼې په سر کې لیکو:

د کیسې نوم: د پنجرو تر شا

هدف: د دې کیسې له لیکلو څخه یوازې یو هدف لرم، غواړم لوستونکی په دې وپوهوم چې که یو څوک قتل وکړي، نو د زندان د پنجرو تر شا به د خپلې ښځې او ماشومانو په لیدو له رواني اړخه څومره ځورېږي؟

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کيسې هدف و ټاکل شو، که دا هدف په کاغذ کې ليکلی وي او د کيسې د ليکلو پر مهال ليکوال کله کله ورته وګوري، نو په ليکنه کې به هيڅکله بله موضوع ورګډه نه کړي، په دې پسې به نه ګرځي چې د قتل تخشه څه وه؟ ولې يې قتل وکړ؟ پولسو څنګه ونيو؟..... او داسې نورې پوښتنې، ځکه دلته اصلي هدف ليکل شوی دی، هدف دا دی چې قتل مه کوه! که نه ستا به هم د خپلې کورنۍ ليدو ته سترګې وخيږي.
هره هغه خبره چې په هدف پورې اړه نه لري او بلې خواته ځې، بله کيسه پرې ليکلی شو، خو په دې کيسه کې ځای نه لري.
د کوچيني هدف ټاکل کيسه چاښوي او اضافه خبرې ترې باسي، هڅه وکړئ چې وړه موضوع انتخاب کړئ، فکر ورته وکړئ، هدف ورته وليکئ او کيسه د هدف له مخې وغځوئ.
۲ـ د هدف ټاکل د ليکوال فکر راټولوي، کله چې فکر راټول شو، ذهن مو يواځې د موضوع په هغه زاويه راګرځي چې کيسه پرې ليکو.
يو څوک شطرنج ته ناست دی، هدف يې د لوبې ګټل دي، دی د لوبې تر پايه د بل څه په اړه فکر نه کوي، يواځې د شطرنج تختې ته ګوري، فکر يې سره راټول دی، يو ساعت، دوه ساعته، درې ساعته، يواځې د لوبې د ګټلو په اړه فکر کوي.
کيسه هم همداسې ده، که هدف ورته ولرو، فکر به مو يواځې د هدف په لاسته راوړلو پسې ګرځي، ژور فکر به کوو، نتيجه به يې ښه وي.
۳ـ د هدف ټاکل د تصوير په جوړونه کې هم مهم رول لري، مخکې مو يادونه وکړه چې د کيسې له پاره بايد کوچينی هدف ولرو، د هدف درلودل کيسه تصويرې کوي او نوي تصويرونه مو په ذهن کې راګرځي.
بېرته د شطرنج مثال ته را ګرځو.

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کوټه کې هر څه دي، مېز، چوکۍ، غالۍ، پردې، پر ديوال را ځړېدلې تابلوګانې، د ديوالي ساعت ټکا....هر څه، خو د شطرنج لوبغاړی په دې يوه پسې هم نه ګرځي، هدف يې يواځې د شطرنج ګټل دي، شطرنج خپله تخته لري، دی يواځې همدې تختې ته ګوري، ټول پام يې سپينو او تورو خانو او د شطرنج دانو ته دی، کله کله د حريف لاس هم تختې ته ور اوږدېږي، دی يې يواځې ګوتو ته ګوري، خو له ګوتو سره يې کومه علاقه نه لري ، د هغه لستوڼي ته يې هم سترګې نه ور اوړي، په دې پسې يې نه ګرځي چې رنګ يې څه دی او په څه ډول تار ګنډل شوی، دی يواځې د حريف په ګوتو کې نيولې دانې ته ګوري چې چېرته يې ږدي او د ده راتلونکی حرکت به څه وي؟

لوبغاړی يواځې د شطرنج تختې ته دقيق دی، که يو مچ پر تخته کښيني شړي يې ، وروسته بيا په دې پسې نه ګرځي چې ده ته نږدې د چايو په پياله کې ولوېد که په بله خوا لاړ، ان د دانو (پاچا ، وزير، اس، پياده) شکلونه يې هم په ذهن کې حک شويدي، که يې څوک د ظاهري جوړښت په اړه پوښتنه وکړي، ستونزه نه لري، ښه يې ورته تشريح کولای شي.

لوبغاړی د خپل هدف په لاسته راوړلو کې دومره ژور تللی چې د شطرنج د تختې پر سر د دوړو ذرې همويني.

څکه نو کيسې ته د کوچيني هدف ټاکل، هغه تصويرونه راباندې ويني چې تر اوسه د بل ليکوال پام نه وي ور اوښتی. که کيسه هدف ولري، عمومي، تکراري او اضافه تصوير به ور نه کړو ، تصويرونه به دقيق وي، فکر به مو يواځې د شطرنج په څلور کونجه تخته کې راټول وي او له موضوع وتلي تصويرونه به نه را اخلو.

۴_ د هدف درلودل د اضافه خبرو مخه نيسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فوټبال لوبه به مو لیدلې وي، لوبغاړي نوي دقیقې منډې وهي، هدف یې مالوم دی، ګول وهل او مقابلې ډلې ته ماته ورکول.
د لوبې پر مهال لوبغاړي څه وایي؟
د دوی ټولې خبرې یوائې د لوبې په اړه وي، نه تیره لوبه او نه هم راتلونکې، هماغه ساعت ، د هماغه لوبې له پاره چیغې وهي....
"پاس راکړه ! مخکې شه، حریف ونیسه، ګول.. "
دوی په نوي دقیقو کې د بل څه په اړه فکرنه کوي، نه د سیاست په اړه غږیږي، نه د خوراک غم ور سره وي او نه هم دا وایي چې پاچا دوې اوزې لري او که نه؟ !
ټول فکر، هواس او خبرې یې یوائې د لوبې ګټلو ته ځانګړي کړي وي، د فوټبال په مستطیل شکله میدان کې راګرځي، نه اضافه خبرې کوي او نه هم بله موضوع مینځته را اچوي.
لنډه کیسه هم همداسې ده، که هدف ولرو، همدا هدف مو په طبیعي توګه اضافه خبرو ته نه پریږدي، کرکټرونه به بیځایه نه غږوو، هره جمله به مفهوم او مانا لري او په هدف پورې به تړلې وي.
په عمومي توګه، هدف په کاغذ کې د لیکلي ادرس غوندی دی، که ادرس درسره وي، په ګڼ او نابلده ښار کې په اسانۍسره هغه ځای موندلی شئ چې هدف مو وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې نوم

یو وخت مې د یوې مجلې پاڼې سره اړولې، یوه کیسه مې پیدا کړه، لیکلي و:
لنډه کیسه
ځوانیمرګ
که تاسو دا نوم واورئ ، په ذهن کې به مو څه در وګرځي؟
که نور نه وي نیمه کیسه خو درته روښانه شوه، په دې خو وپوهیدئ چې یو ځوک به وژل کیږي، یا به هم په خپله مري، هغه هم په ځوانۍ کې!
زموږ ډېر لیکوالان خپلو کیسو ته همدا ډول نومونه ټاکي.
" ارمان یې پوره شو ، شهید ، نیمه خوا مینه، دوې جنازې..او داسې نور "
دا هغه نومونه دي، چې د کیسې تلوسه له مینځه وړي، لوستونکی مخکې له مخکې د کیسې په محتوا پوهیږي، د کیسې له ویلو خوند نه اخلي.
خو که چیرې کیسه د کیسې له نوم سره سمه پیل شي، دومره جدي ستونزه نه ده.
مثلا: که د کیسې نوم (غلا) وي او په پیل کې کیسه په غلا شروع شي بیا پروا نه کوي.
غلا
احمد په بیړه د پولیسو ماموریت ته زنګ وواهه، په وار خطایي یې وویل:
_هلو ، هلو ! هیله کوم ! مرسته را سره وکړئ، زما کور ته غل راغلی، په هغه بله کوټه کې یې صندوقونه خلاص کړي. توپانچه هم ورسره ده.
په دې توګه کیسه نه واضح کیږي او تلوسه یې له مینځه نه ځي. په دې اړه به د کیسې د تلوسې په برخه کې په تفصیل سره خبرې وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې نوم ډېر ضروري دی، ډېر وخت يوائې نوم د دې لامل کيږي چې پر يو چا کیسه ولولو.
تاسو به په تلویزیونونو کې تجارتي اعلانونه لیدلي وي، سوداګر د دې لپاره اعلان کوي چې خپلو تجارتي اجناسو ته خریدار پیدا کړي، دوی د اعلانونو د جوړولو او خپرولو لپاره لګښت په غاړه اخلي، له اعلان جوړوونکو غواړي داسې اعلان ورته جوړ کړي چې د لیدونکو پام ور واړوي ، په بله مانا سوداګر د اجناسو د پلورلو له پاره تبلیغ کوي، د کیسې نوم هم همدا سې دی، که يې مانا او تلوسه درلوده، کیسې ته تبلیغ دی، په ډېرو يې لوستی شی.
ځوک نه شي کولای چې ستاسو کیسې ته نوم وټاکي، ځکه کیسه تاسو لیکلې او تر هرچا ښه پخپله ښه نوم ورته ټاکلی شئ، خو په څو ټکو کې لنډه مشوره درکولای شي:
۱ـ هیڅوخت کیسې ته داسې نوم مه ټاکئ چې نوم د کیسې محتوا روښانه کړي.
۲ـ په نوم کې خپل شخصي قضاوت مه ور ګډوئ،مثلا: ښه سړی، بد هلک ، هوښیار، ساده، ښکلی، بدرنګه، مظلوم، ظالم... او داسې نور.
۳ـ کیسې ته هوايي نوم مه ټاکی، نوم باید د کیسې له محتوا سره تړاو ولري، خو نه دا چې کیسه روښانه کړي.
۴ـ اول ماشوم پیدا کیږي، بیا نوم وربانديي ږدي، نو لومړی کیسه ولیکئ، بیا نوم ورته وټاکئ، د دې کار ګټه دا ده چې لیکلې کیسه مو په ذهن کې ناسته ده، یو عمومي تصویر ترې لرئ، هره خوا يې سنجولی شئ ، کیدای شي په زړه پورې نوم ورته پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې پیل او تلوسه

د کیسې د جوړښت په اړه یوه اروپایي لیکوال (نوم یې رانه هیر دی) پخه خبره کړېده:
" کیسه د مار غوندي ده، سر، مینځ او لکۍ لري، پښې او لاسونه نه شو ورکولای. "
لومړی به د کیسې د پیل او تلوسې په اړه خبرې وکړو.
څه موده مخکې مې یو انګریزي فلم وکوت، لومړنۍ یوې دقیقې یې اړ ایستم چې پوره یونیم ساعت تلویزیون ته کښېنم.
ولې؟ ما څه ولیدل؟
یو ځنګل و، ګڼ ځنګل. هسکې ونې یې درلودې، په چوپه چوپتیا کې یو ځوک پر وچو پاڼو وخوت، یو تور مار تر یوې وچې ښاخنګې را تاو شو، کمره د یوه بنیادم پښو ته سیخه شوه، سړي منډې وهلې... ما یې د ساه ایستلو غږ اوریده...کمره د سړي مخ ته برابره شوه، دی ځوان و، له خولې یې وینې بهېدلې، ګرېن یې په ختو لړلی ښکارېده.
سړی څو ځایه ولوېد، بېرته پورته شو، ناڅاپه ودرېد، په وارخطایۍ یې پورته وکتل، یو لوی سیوری ورباندې راغی، پرې ور ټیټ شو. ځوان خپلو سترګو ته لاس ونیو، یوه تیره او وحشتناکه کوکه یې له خولې را ووته. یوه رڼا او د یوې دقیقې ختم.
دوهمه صحنه له عادي ژونده پیل شوه، ښارو، دیوې کورنۍ پنځو غړو(مور، پلار او د دوی دریو اولادونو میلې ته د تګ تیاری نیوه. دا چې د فلم پاتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخې ښکنګه وي او څه پېښې شول، په دې اړه به د کیسې د مینځ او تلوسې په برخه کې خبرې وکړو.

خو زما په ذهن کې د فلم لومړنۍ یوې د قیقې پرله پسې پوښتنې را ولاړې کړې:
دا سړی څوک و؟ په ځنګله کې یې څه کول؟ ولې یې منډې وهلې؟ له څه شي وېرېدلی و؟ له لاړو سره یې وینه ولې راتله؟ چا لاس ورا چولی و؟ ځناورو برید پرې کړی و؟ څه خبره وه؟ هغه سیوری د څه و؟ سړي ولې چیغه کړه؟ ایا مړ شو، ایا ایا ایا....په لسګونو نورې پوښتنې، .دا سې پوښتنې چې ما یې ځواب غوښت، بلهلاره نه وه، د فلم د پیل یوې دقیقې پوره یونیم ساعت تلویزیون ته کینولم.

له تخیل څخه به رښتیني ژوند ته راشو.

که په کور،کلي کې یو څوک د یوې پیښې کیسه را ته کوي، نو اصله خبره په پیل کې یادوي:

ـ خبر شوې؟

دلته اوریدونکی په طبیعي توګه له موضوع سره دلچسپي ښیي.

ـنه ! څه خبره ده؟

ـفلانی مړ شو.

اوریدونکی ټکان خوري ، یودم یې په ذهن کې پوښتنې را ولاړېږي:

ـ ولې؟ هغه خو روغ .جوړ و؟ تېره ورځ مې ولید ، غنمو ته یې اوبه ور خوشې کړې وې، څه ټکه پرې پریوته؟ چا وواژه، که له بامه را ولوید؟....

اوریدونکی غواړي چې د خپلو پوښتنو د ځواب له پاره په کیسه خبر شي، دی تلوسه لري، نا ارامه دی، خو لومړی تن شاید په عادي توګه کیسه داسې پسې وغځوي:

ـسهار له کوره ووت، ویل یې چې سودا راوړم، خپل زوړ بایسکل یې تر ښکرو ونیو، خو کله چې پاخه سړک ته وخوت، موټر وواهه !

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا شاید د کیسې بیان تر دې هم سوړ وي، خو د اورېدونکي تلوسه لا نه ده سړه شوې، دی لا د خپلو پاتې پوښتنو ځواب ته ماتله دی، که څه هم وروسته د هغه یوه یوه پوښتنه په خپل وار سره ځواب شوه، خو دی یې اړ کړ چې کیسه تر پایه واوري.

یا یوه بله خبره.. احمد راځي، ناڅاپه محمود ته وایي چې (علي) کور واخیست. محمود ته پوښتنې پیدا کیږي:

ـ ده خو د بېګاه نه لرل، دومره پیسې یې له کومه کړې؟ غلا به یې کړې وي، نه والله، حتما یې د پیسو لپاره څوک وژلی دی، . نور نور نور....

دلته محمود ته تلوسه پیدا شوه او غواړي چې پوښتنې یې حل او په کیسه پوه شي.

په دغو مثالونو کې قوي خبره او داسې څه چې وروسته تشریح ته اړتیا لري او اوریدونکی تر پایه ورسره ساتي، په پیل کې وشوه.

هر هغه پیل چې د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې را ولاړې کړي، دا زور لري چې کیسه تر پایه پرې ولولو.

خو قوي پیل قوي فکر غواړي، داسې یو فکر چې لوستونکی د کتاب اېښودلو ته پرېنږدي.

موږ دوه ډوله ادبیات لرو: کلاسیک او معاصر. په کلاسیکو ادبیاتو کې فولکلوریکې کیسې هم راځي. ډېری دا ډول کیسې له ((و نه وو)) شروع شوېدي، یوه بیلګه:

" وو نه وو د خدای کړه وو، د بنده ورته کاته وو، په پخوا زمانو کې یو پاچا و، ده زوی نه درلود، په زیارتونو وګرځېد، تاویزونه یې په غاړه کړل، د طبیبانو دواوې یې وخوړې، خو پلار نه شو. یو سهار یې یو ملنګ دروازې ته ودرید، پاچا ته یې یوه منه ورکړه، نیمه ده وخوړه او نیمه یې هم میرمنې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه میاشتې ، نه ورځې ، نه ساعته وروسته پاچا ته خدای ګلالی زوی ورکړ. پاچا خوشاله و، ټول خلک یې راوبلل، جشن یې ونیو، ا ووه شواروزه یې دوام وکړ.

وخت تېرېده، ماشوم په ناز او نعمت کې را لوی شو، د ځوانۍ مرحلې ته ورسېد، یوه ورځ یې له یوې بوډۍ څخه دیوې ښاپیرۍ د ښایست خبرې واورېدې، ده هوډ وکړ چې ښاپیرۍ به خپلوي، خو هغې ته رسېدل اسانه خبره نه وه، شرطونه یې لرل. شهزاده باید اوسپنیز بوټونه په پښو کړي وای، تر اوو غرونو اوښتی وای، زمری یې وژلای وای ،له دیوانو سره مخامخ شوی وای او په پای کې یې له یوه ښاماره د هغه اووه سرونه غوڅ کړي وای...."

له "وو نه وو " تر اوسپنیزو بوټونو پورې اصلي کیسې درې مخه نیولي وو. دا پخواني نکلونه دي، په هغه وخت کې ښه و، اوس هم په غوږو ښه لګېږي، خو نن بله دنیا ده، هر څه بدل شوي، وده یې کړې، نوښت پکې راغلی. ادبیات هم همداسې دي، اوسنۍ کیسې له پخوانیو سره توپیر لري، که څوک غواړي چې اوس کیسه ولیکي باید له اوسپنیزو بو ټونو، د سفر پرېکړه او د شرطونو له یادولو څخه یې پیل کړي. دا هماغه خبرې دي چې د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې را ولاړولی شي. که نه نو په لوستونکي یې څه چې پاچا زوی لري که نه، ډېر خلک بې اولاده دي، یو دې دی هم وي.

د اوسپنیزو بوټونو په پښو کول، لوستونکی د کیسې لوستلو ته هڅوي، په ذهن کې یې پوښتنې را ولاړېږي. ولې ؟ د څه له پاره؟ چیرته ځي؟ څنګه ځي؟ څه کوي؟...

په پیل کې د لوستونکي ذهن له پوښتنو ډک کړه، وروسته بیا په ډېره ساده توګه کیسه له هماغه (وو نه وو) سره تړلی شې، خو شرط دا دی چې دا لینک او ارتباط باید ماهرانه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مثلا:

شهزاده او سپنيز بوټونه په پښو کړل، توره يې راواخيسته، اس ته يې وکتل، د ښتې اوږده ويښتان يې باد رپول...

د اس پر تندي يې لاس تېر کړ، ورو يې وويل:

ـ اووه غرونه مې تر مخې دي، له زمريانو سره به څه کوم، ديو هم د تور غره په تورو ډبرو کې راته پټ دی، خدای خبر ! زه به خپله مينه تر لاسه کړم؟ !

شهزاده پر يوه هواره تيږه کيناست، سر يې وځړېد، د لاس اوږدې ګوتې يې په خپلو تورو ويښتو کې تېرې کړې، د خپل پلار خبره يې سترګو ته ودربده، پلار يې په ژړا کې چيغې وهلې !

ـد ښاپيريانو له وطنه ليرې ګرځه ! خطر لري، ما يوا ځې مه پرېږده !

پا چا همدا يو زوي درلود، شل کاله مخکې يې اولاد نه کېده، دی په زيارتونو وګرځېد، تاويزونه يې په غاړه کړل، د طبيبانو دواوې يې وخوړې ،خو پلار نه شو، يو سهار يې يو ملنګ دروازې ته ودريد، پاچا ته يې يوه منه ورکړه، نيمه ده وخوړه او نيمه يې هم ميرمنې، نه مياشتې ، نه ورځې ، نه ساعته وروسته پاچا ته خدای يو ګلالی زوی ورکړ او ....

په دې توګه کيسه تر اوسپنيزو بوټونو را ورسوه او وروسته د کيسې قهرمان د شرطونو له پوره کولو سره مخامخ کړه.

دا ډول پيل د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې را پيدا کوي، تلوسه ډېروي، دومره زور لري چې کيسه پرې ولولو.

دلته ليکوال يوه بله ګټه هم کولای شي، لوستونکی له شهزاده سره، چې د کيسې اصلي کرکټر دی، ځان خواخوږی ښيي، د هغه په قالب کې ننوځي ، پوهيږي چې سختې ته يې ملا تړلې ده، دی د پلار يو زوی دی، پلار يې هيلې او ارمانونه لري، نو دی به د دغو شرطونو په پوره کولو کې بريالی شي؟ زمريانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته به څنګه ماته ورکوي، له دیو نه به په څه ډول خلاصیږي.. او داسې نورې پوښتنې او اندیښنې چې د شهزاده په اړه له لوستونکي سره پیدا کیږي. لوستونکی ځان د کیسې قهرمان ته تر ټولو نږدې ګڼي او له هغه سره پل په پل ګام ږدي.

زموږ ډېرې کیسې له ماضي څخه شروع او حال ته راځي ، دا هم کله کله خوند لري، خو موږ باید د کیسو له نورو جوړښتونو څخه هم ګټه واخلو. کله یې په حال پیل کړو، ماضي ته لاړ شو او کله له حاله د یو چا تېر ژوند ته ور وګرځو، بېرته خپل ځای ته راشو او راتلونکی یې پسې و څېړو، او کله یې هم د راتلونکي پلان په اړه خبرې وکړو، بېرته حال یا ماضي ته لاړ شو. په دې توګه به مو کیسې، ناولونه او هره بله لیکنه له یو رنګه والي څخه ساتلې وي.

مخکې تر دې چې کیسه ولیکئ، اول د کیسې عمومي چوکاټ په ذهن کې جوړ کړئ، یا یې هم د کاغذ پر مخ راوړئ، هر هغه څه چې په کیسه کې ډېر کشش ولري، د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې راولاړې کړي او یا هم قوي غوټه پکې نغښتې وي، هغه په پیل کې راولئ، د پیل دوې ـ درې جملې کولای شي چې د لوستونکي ذهن له پوښتنو ډک کړي، وروسته بیا یوه یوه پوښتنه ځواب کړئ او لوستونکی تر پایه درسره وساتئ.

زموږ ډېر لیکوالان کیسې له هماغه (وو نه وو د خدای کړه وو) څخه پیلوي، خو د کیسې د پیل او نوښت له پاره ډېرې لارې لرو چې یو څو نمونو ته په لنډه توګه اشاره کولای شو:

۱ــ موږ کولای شو چې کیسه وار له واره په لنډو ډیالوګونو پیل کړو:

ــ ته د باز ګل قاتل یې !

ــ نه ! باور وکړه ! زه هغه نه پېژنم !

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ دا چاړه مې ستا په موټر کې پیدا کړه، عدلي طب وايي چې د چاړې پر لاستي ستا د ګوتو نښې دي.

د ځوان سر وځرېد، سلګۍ یې شوې، یوه شېبه غلی و، وروسته یې په بېړه پورته وکتل، د څارنوال غتې سترګې له سرو زګونو ډکې وې.

ځوان د مېز پر سر ایښې چاړې ته سترګې ور واړولې، تر لاستي پر وینو سره وه، یودم یې وویل:

ـخو دا چاړه زما نه ده، قسم خورم !

څارنوال د ځوان ګرېن ته لاس ور واچاوه، جټکه یې ورکړه، د مېز پر سر ایښی تلیفون وشرنګید، د ځوان ګرېن یې پرېښود، ګوشۍ یې ور پورته کړه، په سترې غږ یې وویل:

ـ هلو؟

یوه شېبه غلی و، وروسته یې یودم چیغه کړه:

خو زه ثبوت لرم !

دا وخت د کوټې دروازه وټکېده.....

۲ـ کیسه له تصویر نه هم پیلولای شو:

ـ نجلۍ منډې وهلې، ټکرۍ پسې خښېده، لوڅې پښې وه، ناڅاپه کېناسته، له ښۍ پښې څخه یې ازغی ویست، بېرته یې منډه کړه، شېبه وروسته د رود غاړې ته ورسېده، اوبو ته یې وکتل، سره اوښتې، پر سر یې سپین څګونه روان ول، د ټوپک ډز شو، مرمۍ یې پښو ته نږدې په یوه پلنه ډبره ولګېده، شنهاری یې پورته شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نجلۍ شا ته وکتل، د غونډۍ په پیڅکه کې دوه تنه ښکارېدل، د دې خواته یې منډې ور وهلې، یو ودرېد، د ټوپک نلۍ یې ور واړوله، نجلۍ ټوپ کړل، په سپینو ځګونو کې ورکه شوه...

۳ـ په پیل کې د یوې پوښتنې پرېښودل:

خداینور سره ساه واخیسته، کولبه یې د پټي په مینځ کې ودروله، روان شو، د لښتي په غاړه د توت د ونې سیوري ته کېناست، پټي ته یې وکتل، د کولبې غوایانو د شدیارې په وچو لوټو بوی کېښ.
خداینور یو سوړ اسویلی ویست، تندي یې ګونځې پیدا کړې، له ځان سره یې وویل:
ـنه کیږي! دا پردۍ دهقاني به تر کومه کوم؟ زه پیسو ته ضرورت لرم، ډېرو پیسو ته، ولور مې په مخکې دی.
یوه شېبه فکر یووړ، وروسته یې یو دم وویل:
ـاته لکه! ډېرې پیسې دي، خو څنګه؟!
ولاړ شو، ګړندي ګامونه یې واخیستل، د کلي خواته یې مخه کړه...د ملک غوایان په شدیاره کې ولاړ ول....

۴ـ د کیسې په پیل کې د دوو متضادو نظرونو راوړل:
ګلدین د پرې په یوه سر کې له اوسپنې جوړ لوی چنګک وتاړه، پورته یې وکتل، د سپوږمۍ په رڼا کې د کلا هسک دېوال ویروونکی ورته وایسېد، دېوال تر سره هوار و، یواځې ځای ځای د راوتلیو لوټو سیوري ښکارېدل، تر څنګ ولاړ په عمر پاخه سړي ته یې وکتل، ورو یې وویل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

_ له وسه مې تېره ده !
سړی په خبره کې ورولوېد:
_ مه کوه ! ته ځوان یې، باید تر دېواله واوړې، اوس یې وخت دی ! د پلار غچ دې واخله !
ځوان یو دم شاته شو ، په ټيټ وبربېدلي غږ يې وويل:
_ما خو سهار هم درياده کړه ! زه څوک نه شم وژلای !
سړي د واسکټ جېب ته لاس کړ ، توپانچه يې راوايسته، د ځوان په لاسو کې یې کېښوده....
دا يوائې يو څو نمونې وې، موږ کولای شو چې د کیسې لپاره تر دې ښه پیل انتخاب کړو ، په پیل کې پوښتنې راولاړې کړئ، له نوښت څخه کار واخلئ او هره کیسه له یوې نوې زاویې پیل کړئ !
نوښت د کیسې مالکه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کيسې منځ او تلوسه

زموږ ډېر ليکوالان د کيسې تلوسه ترپايه نه شي ساتلی، غو ته ډېر ژر ترې پرانيستل کيږي او لوستونکی مخکې له مخکې په دې پوهيږي چې خبره څه ده؟

د کيسې په مينځ کې بايد کوم ټکي په پام کې ونيسو؟ څرنګه کولای شو، چې تلوسه تر پايه وساتو؟

بېرته به د فلم پاتې برخې ته راوګرځو.

موږ فلم له کيسې څخه نه شو بېلولی، هر فلم ته لومړی کيسه ليکل کيږي، وروسته په سناريو اوړي او د سينما پر پرده راځي، زه نه غواړم چې ټول فلم درباندې وګورم او هره برخه يې له کيسې سره پرتله کړم، يوازې دومره وايم، چې زما له خپل ديده د کيسې پيل بايد څنګه وي او په پاتې برخه کې يې په څه ترتيب تلوسه ساتلی شو.

د فلم په دوهمه صحنه کې يوې کورنۍ مېلې ته د تګ تياری نيوه، ډېر وخت يې واخيست، خو زه يې ستړی نه کړم، ځکه زما پوښتنې لا نه وې ځواب شوې، ما يې ځواب غوښت.

دريمه صحنه په ښکلې منظره پيل شوه. يو کوچنی موټر د يوه شنه ځنګله په مينځ کې پر پوخ سړک روان و، په موټر کې ناست کسان خوشاله ښکارېدل، خندل يې، په خپل منځ کې يې ټوکې سره کولې. نا څاپه يې د سړک پر غاړه يو بل موټر ولېد، چې پر يوه خوا کوږ و. دوی ودرېدل، د ولاړ موټر ښيښې ماتې وې خو د ټکر کومه علامه يې نه درلوده. په موټر کې د ښکار اسباب او يو کوټ ښکارېده. پلار د کوټ جيب ته لاس کړ، له څو نوټونو سره يې يو د هويت کارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

را ويست، په کارت کې د هغه چا عکس و چې ما د فلم په لومړۍ يوه دقيقه کې ليدلی و.
زما يوه پوښتنه ځواب شوه، هغه سړی ځنګله ته د ښکار په نيت راغلی و. خو لا مې نورې پوښتنې په ذهن کې ولاړې وې.
په بله صحنه کې د کوږنۍ غړي د خيمې د درولو لپاره د مناسب ځای په لټه کې ول، دوی د ګڼو ونو په مېنځ کې يو هوار وړوکی چمن وموند، د ا وخت ديوه هلک تر مخ يوه تېزه رڼا تېره شوه، دی وارخطا شو، مور ته يې وويل، خو هغې وخندل، خيال او وهم يې وباله، خپل زوی ته يې ډاډ ورکړ چې هيڅ خبره نشته.
دلته زما يوه بله پوښتنه هم ځواب شوه. هر څه چې وي ، خو د پيل په يوه دقيقه کې چې ما کوم سړی وليد ، له انسانه او يا هم له کوم ځناوره نه وو وېرېدلی، دا بل څه و.
د سپوږمۍ په رڼا کې يوه خړه ښېمه ولاړه وه، چارچاپېره يې هسکې ونې ښکارېدلې، ناڅاپه د ښېمې پر ټاټ يو څه ولګېدل، وړې نجلۍ چيغه کړه، په خيمه کې ځراغ بل شو ، ټول د باندې راووتل ، مور د خپلې ماشومې لور مخې ته ودرېده، د خيمې پر ټاټ وينې روانې وې، لاندې پر شنه چمن د بنيادم لاس پروت و.
ما د لستوني د ټوټې له رنګه و پېژاند چې لاس د هغه سړي دی چې د فلم په لومړۍ يوه دقيقه کې مې ليدلی و. بله پوښتنه مې هم ځواب شوه، سړی مړ و.
فلم تر پايه له تلوسې ډک و، مور او پلار په مرموزه توګه وژل کېږي، اولادونه ستونزې وينې ، هره نوې صحنه نوې پوښتنې پيدا کوي او تر پا يه مې له ذهن څخه په نوبت يوه يوه پوښتنه وځي.
د فلم وروستۍ صحنه روښانوي چې دا قتلونه د څه لپاره وو او چا تر سره کول. د ځنګله اروا چې د يوې لويې ونې په اره شوې مونډه کې اوسېده، وخت په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت د باندي راوته او له هغو انسانانو څخه یې غچ اخیست چې په بېرحمۍ سره یې د ځنګله ونې و هلې او حیوانات یې ښکار کول.
زما ټولې پوښتنې حل شوې او د فلم د مینځ پېښو او تلوسې هم تر پایه تلویزیون ته کېنولم.
په لنډه کیسه کې هم تلوسه همداسې ساتلې شو. غوټه باید ورو ورو وسپړو، یوه یوه پوښتنه ځواب کړو او لوستونکی د کیسې لوستلو ته تر پایه اړ باسو.
یو بل مثال:
یو سړی له کاروانه پاتې شوی و، دښته وه، ګرمي وه، تږدې و چې له تندې مړ شي، پر آس سپور یو بل تن پرې ورپېښ شو، د آس پر زین پورې د اوبو یوه پتک تړل شوی، مړژواندي سړي د اوبو خواست وکړ، خو سپور ورته وویل چې دی په خپله اوږد منزل په مخکې لري، اوبه نه شي ور کولای.
تږي سړي یو پتک اوبه د سروزرو د زرو سیکو په بدل کې ورنه وغوښت، ویې ویل چې د ه ته به هغه ورانه ور وښیي چې هلته زر سیکې ښخې دي، سړي ور سره ومنله، خو پتک یې یو دم ور نه کړ، په لاره کې به یې تږي ته یو یو غوړپ او به ور کولې څو ژوندی پاتې شي او کله چې ټاکلي ځای ته ورسېدل، تږي له اوبو ډک پتک تر لاسه کړ او سپور هم له زرو سکو ډکه کڅوړه په زین پورې وتړله.
که پر آس سپور سړي په پیل کې تږي ته سلامت پتک ور کړی وای، نو د تږي تنده ماتېدله، شاید له خپلې خبرې اوښتی وای او د سیکو تر ځایه نه وای ور سره تللی، خو د سپور کمال دا و چې تږی یې تر پایه هماغسې تږی وساته، ده ته یې د ژوندي پاتې کېدو لپاره یو یو غوړپ اوبه ورکولې او کله چې یې وخت را ورسېدا او خپل هدف یې تر لاسه کړ، بیا یې ټول پتک ور وسپاره او د تږي تنده ماته شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکوال هم باید لوستونکي ته یو یو غوړپ اوبه ورکړي او تر پایه یې تږی وساتي. دی باید یو رهبري کوونکی مهارت ولري، داسي چې د اصلي غوټې تر سپړلو پورې په لاره کې ځیني نورې موانع هم پیدا کړي او لوستونکی اړباسي چې تر دغو خنډونو تېر شي.

که اصلي غوټه د کیسې په مینځ او یا هم تر پای مخکې وسپړل شي، نو بیا د لوستونکي تنده ماته شوه، وروسته له هغه که هر څه لیکو، په حقیقت کې به اضافه خبرې وې.

یوه کیسه هغه وخت ختمه ده ، چې اصلي غوټه وسپړل شي. په بله مانا د اصلي غوټې سپړل یا د راز څرګندول د کیسې پای دی. نو ځکه د کیسې په منځ کې تلوسه، په وار سره یوه یوه پوښتنه ځوابول او تر پایه د اصلي غوټې ساتل ضروري دي.

خو مهمه دا ده چې ا صلي غوټه باید په منطقي توګه وساتو، لوستونکی باید فکر و نه کړي، چې لیکوال په لوی لاس یو څه رانه پټوي. که لیکوال د کیسې له کرکټرونو سره ځنګ په ځنګ لاړ شي،له پېښو او زمان سره یو ځای حرکت وکړي او تر کرکټرونو مخکې ګام وا نه خلي، نو بیا لوستونکي ته هم د یو څه د پټولو فکر نه پیدا کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کيسې پای او تلوسه

فکر وکړئ، ایا تر اوسه مو داسې لنډې کيسې لوستې چې په پای یې نه یاست پوهيدلي؟

د ځينو کيسو پای ګنګ وي، لوستونکی نه پوهيږي چې د ليکوال هدف څه و، اصلي کرکتر څه وکړل؟ غوټه څنګه وسپړل شوه؟

ما ډېرې داسې لنډې کيسې لوستې ، چې په پيل کې يې خوند راکړی، وروسته يې هم د بل مضمون لوستلو ته نه يم پرېښی، خو په ورستيو کرښو يې نه يم پوهيدلی.

که کيسه هر څومره خوږه ليکل شوې وي، خو پای يې ناڅرګند وي، لوستونکي به خوند ترې وانه خلي.

خو د کيسې په پای کې هم بايد دومره زور وي چې لوستونکی د کيسې له لوستلو وروسته فکر کولو ته وهڅوي، او کيسه يې په ذهن کې پاتې شي.

بله دا چې د کيسې اصلي غوټه بايد تر پايه وساتل شي او د کيسې په وروستی برخه کې وسپړل شي، ځکه کيسه هغه وخت ختمه ده، چې اصلي غوټه وسپړل شي، وروسته چې هر څه ليکو، اضافه خبرې دي، نه لوستونکی خوند ترې اخيستی شي او نه هم د ښې کيسې په چوکاټ کې ځای ورکولای شو.

ښه پای هغه دی چې د لوستونکي د وړاندوينې خلاف وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کرکټرونه

هره کیسه کرکټرونه لري، خو په دوی کې یو او یا هم کله کله دوه مرکزي کرکټرونه وي.
کیسو ته هر ډول کرکټر ټاکلی شو، انسان، حیوان او یا هم غیر ژوندي موجودات.
د کرکټرونو ټاکل د کیسې په موضوع پورې تړلي دي، خو مخکې تر دې چې کیسې ته کرکټرو ټاکو، لومړی یې باید پدې اړه فکر وکړو:
۱ـ زموږ مرکزي کرکټر څوک دی؟
۲ـ څه ډول څېره لري؟
۲ـ څه یې خوښېږي او له څه نه یې بد راځي؟
۴ـ شخصیت یې څه ډول دی؟
کله چې مو مرکزي کرکټر له هر اړخه په ذهن کې جوړ او قانع شوئ، قلم او کاغذ را واخلئ او د هغه د نوم تر څنګ، د هغه ځینې مهمې ځانګړنې هم ولیکئ.
د دې کار ګټې څه دي؟
تېر کال مې یو ناول لوست، څو پاڼې لا پاتې وې چې یودم په کیسه کې داسې یو نوی نوم راڅرګند شو، چې نه مخکې زمینه سازي ورته شوې وه او نه یې هم په کیسې پورې اړه درلوده، یو ناڅاپه له اسمانه راولوېد او په کیسه کې یې د مرکزي کرکټر ځای ونیو، دوو ـ دریو پاڼو ستړی کړم، خو وروسته مالومه شوه چې دا هماغه د کیسې مرکزي کرکټر دی، یوازې نوم یې بدل شوی و.
که د ناول لیکوال د کرکټرونو د خصوصیاتو لیست لرلی، فکر نه کوم چې دومره لویه تېروتنه به ترې شوې وای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لیکلې بڼه د کرکټرونو د خصوصیاتو درلودل، په منطقي توګه د کیسې په لیکلو کې مرسته راسره کوي، د مثال په توګه:
موضوع مو وټاکله، غواړو چې کیسه پرې ولیکو، مرکزي کرکټر یې هم احمد نومیږي. لیکو !

نوم	:	احمد
سن	:	پنځوس کلن
مدني حالت	:	متاهل
زده کړه	:	نالوستی
اولادونه	:	پنځه (درې لوڼې، دوه زامن)
کسب	:	بزګر
د اوسېدو ځای	:	کلی
ظاهري بڼه	:	ډنګر، له ونې ټیټ، اوږده ږیره، پکه ککرۍ،

لمر سوځولی مخ، ځړېدلې سترګې، پر تندي د کالداني نښه، له سپږمو راوتلې اوږده ویښتان، زیږه لاسونه....

رواني خصوصیات: عاجز، بې زړه، د حوصلې خاوند، له بدو لیري، دینداره، د سختیو په وړاندې زغم لرونکی، په هره خبره کې د (خوار مه شې) تکیه کلام ....
او ځینې نور ټکي...
که دا لیست راسره وي، نو هیڅکله به د احمد نوم راڅخه بدل نه شي. احمد به په طبیعي توګه د کیسې تر پایه د یوه پنځوس کلن سړي په قالب کې اچوو (خویونه، عادتونه به یې همدې عمر ته مناسب وي). دی به کله هم په دې پسې ونه ګرځي چې د اولادونو د نه درلودلو په پلمه دوهم واده ته زړه ښه کړي، احمد یو نالوستی بزګر دی، د کرکیلې په کارونو ښه پوهیږي، د کیسې تر پایه به نه)

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلم) شي او نه هم(ډاکټر). ژبه به يې هم د يوه کليوال بزګر په څېر کليوالي وي، هيڅکله به (د کورودان) پرځای (مننه) ونه وايي....
د احمد ککرۍ پکه ده، د کيسې تر پايه کاکل نه شي پرېښودلی، دی عاجز او ډارن دی، بد نه خوښوي، ځکه به تر خپله وسه د کلي له ملک سره بدۍ ته زړه ښه نه کړي.
احمد پنځه وخته په ملا پسې درېږي، دا منطقي نه ده چې له کوم قانع کوونکي دليله پرته، د سهار په اته بجې له خوبه راپورته شي.
او داسي نور..
که مورږ د احمد په اړه مخکې له مخکې مالومات ولرو او مهم خصوصيات يې را مالوم وي، احمد به په کيسه کې يو اځي په هماغه مخکې ترمخکې ټاکل شوي قالب کې راګرځي، په دې توګه به د احمد کړه وړه او نورې ځانګړنې منطقي او د ليکوال په واک کې وي، لوستونکی به دا نه وايي چې نه، احمد د دې کار وړ نه دی او يا هم دا کار نه شي کولای.
که د کرکټر خصوصيات ولرو، دا به راته روښانه وي چې ايا زمورږ ټاکلی کرکټر د دې توان لري چې د کيسې هدف تر لاسه کړي؟ ايا په منطقي لارو خپل هدف ته رسيدی شي؟ ايا د کيسې د هدف د تر لاسه کولو لپاره مو وړ (مناسب) کرکټر غوره کړی او که نه؟
مخکې له مخکې ليکلي خصوصيات، دغو ټولو پوښتنو ته ځوابونه وايي، ليکوال نه پرېږدي چې وروسته له ستونزو سره مخ شي او يا هم کيسه له منطقي پلوه کمزورې کړي.
مخکې له مخکې د کرکټرونو خصوصيات ليکل د دې لامل کيږي، چې کرکټر د لوستونکو لپاره واقعي وبرېښي، علت دا دی چې کرکټر په منطقي توګه

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

معرفي کیږي او لوستونکی د هغه په کړو وړو باور کوي او ریښتینی ورته ښکاري.

که وغواړو چې کرکټر لا ښه وپیژنو، د کرکټر له خصوصیاتو سره باید په یوه جمله کې د هغه هدف هم ولیکو:

د بېلګې په توګه:

احمد: احمد په کیسه کې د دې با عث ګرځي چې مینه او زغم په کرکه او بې حوصله توب بریالی کړي.

که د کرکټر له خصوصیاتو سره دا جمله لیکلې وي، احمد به د کیسې تر پایه زغم ولري، دی به په طبیعي توګه هرې ناخوالې ته په مینه ځواب وایي او د نورو کینې به په صبر او حوصله ځوابوي.

په دې توګه به په کرکټر کې ناڅاپي او غیر منطقي بدلون نه راځي، داسې به نه وي چې په پیل کې مینه ناک وي، خو څو پاڼې وروسته له دلیله پرته په ظالم او کینه ګر انسان بدل شي، دی به د لیکوال له غوښتنې سره سم په منطقي توګه خپل هدف ته ورسیږي او هیڅکله به داسې څه ونه کړي چې له مینې او حوصلې سره په ټکر کې وي.

له مرکزي کرکټر څخه پرته نورو کرکټرونو ته هم مخکې له مخکې د داډول خصوصیاتو ټاکل ښه دي، که لیکوال د کیسې د لیکلو پر مهال کله کله ورته وګوري، د کرکټرونو له خویونو، خواصو او ان خبرو سره عادت پیدا کوي، هر حرکت به یې د دوی په واک کې وي او په پای کې به خیالي کرکټر نه بلکې یو واقعي انسان ورته ښکاري، داسې احساس به کوي لکه په ریښتینې توګه چې له دغو کسانو سره مخامخ شوی وي، هغوی پیژني، خبرې یې ورسره کړې وي او ډېر رازونه یې ور مالوم وي، ځکه ځینې لنډې کیسې څو مخه لیکل کیږي او د کیسو تر پایه به د کرکټر ټول خصوصیات د لیکوال په ذهن کې ناست وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لنډې کیسې لپاره د کرکټرونو لنډ خصوصیات کافي دي، خو که ناول لیکو د هر کرکټر په اړه باید مخکې له مخکې ډېر څه ولیکل شي، ځینې لیکوالان د ناول لپاره د کرکټرونو ټول کردار، پېښې ، ستونزې...مخکې له مخکې لیکي او ځو مخه پرې ډکوي، که ساده ووایو ،مخکې له مخکې په لنډه توګه د کرکټر کیسه او په ناول کې رولونه، ناکامي او بریالتوب د کاغذ پر مخ راوړي چې دیته ستوري لاین وایي.

د کرکټر په اړه بله مهمه خبره دا ده چې لیکوال باید د کرکټرونو له روح او روان څخه خبر وي، د هغه خویونه ور مالوم وي او د دې په اړه مالومات ولري چې له څه سره مینه لري، څه وخت غوسه ورځي او په څه شي خوشاله کېږي.

بریالی لیکوال په کرکټر کښنه کې ډېر زیار باسي، دی کرکټر تر هغو په ذهن کې اړوي را اوړي چې له خیالي کرکټر څخه ژوندی موجود جوړ کړي، د هغه له ظاهري او باطني جوړښت سره اشنا شي او وروسته یې په داستان کې ولوبوي.

په بله مانا ، لومړی کرکټر ژوندی کړه، له هغه سره خبرې وکړه، په خوی او عادت یې پوه شه او وروسته که بیا په کیسه کې ستاسې له خوښې سره سم لوبیدای شوای او ټاکلي رول ته مناسب وي، ځای ورکړئ.

موږ باید هڅه وکړو چې کیسې ته د اړتیا پر بنسټ کرکټرونه وټاکو ، ځکه لنډه کیسه ډېرو کرکټرونو ته اړتیا نه لري، د اړتیا په اندازه د کرکټرونو ټاکل د دې لامل ګرځي چې کیسه په طبیعي توګه وغځېږي او له اضافه خبرو مخنیوی وشي.

موږ هره ورځ له ډېرو خلکو سره مخامخ کېږو ، خو دوه کسه کټ مټ په یوه خبره او یو رنګه خویونو نه شو موندلی ، په کرکټر جوړونه کې هم باید دې ټکي ته پام وکړو ، زموږ هر کرکټر باید له بل یوه څخه بېل وي، بېله خبره ولري او عادتونه یې سره نږدې نه وي. دا کار په طبیعي توګه د کرکټرونو په جوړونه کې نوښت

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

راولي او لوستونکی په خپل ذهن کې له مختلفو څېرو او خویونو سره مخامخ کیږي.
بله خبره دا چې د کرکټر لپاره هیڅوخت خیالي څېره او خیالي عادتونه مه ټاکئ، د بېلګې په توګه: د یوې کیسې کرکټر مو یو سوالګر دی، فکر وکړئ، تاسو به په ژوند کې ډېر سوالګر لیدلي وي، له ډېرو سره به مو تر خپله وسه مرسته کړې وي او د ځینو تر مخ به ښویه تېر شوي یاست، خو په دغو ټولو کې به داسې سوالګر هم و چې د پنځو افغانیو پر ځای مو د شلو او یا هم د پنځوسو نوټ ورته نیولی وي، ولې؟
یا به د هغه ظاهري خوارې څېرې او خیرن شلېدلي لباس دردولي یاست او یا به هم هماغه سوالګر د خواست په چل ښه پوهېده، په سوالګر کې به یو څه و چې ستا پام یې د ځان خواته وراړولی و، که نه نو یا به ښویه تري تېر شوی وې او یا به دې هم جېبونه په ماتو روپو پسې لټول.
کیسې ته هم همدغه سوالګر وټاکئ ، هماغه خویونه، عادتونه او خواره څېره ورکړئ چې تاسې په واقعي ژوند کې ورسره مخامخ شوی یئ، که دې لوڅې پښې لیدلې وي، چپلکې مه ور په پښو کوه، مچان مه تري شړه او د هغه لوڅو اوږو ته واسکټ مه وراغونده. هماغسې کرکټر جوړ کړه لکه تا چې په واقعي ژوند کې لیدلی وي، ان که دې د خواست پر مهال د هغه ترحم پاروونکي کلمات په یاد وي، ستا کرکټر هم باید هماغه توري په خوله راوړي.
دا یواځې یو مثال و، کله چې موږ کرکټر جوړوو، جوړ شوی کرکټر باید د هغه چا په قالب کې واچوو، چې موږ په واقعي ژوند کې لیدلی وي، خبرې مو ورسره کړې وي، خوی، عادت او څېره یې را مالومه وي، که داسې وکړو نو موږ به په ریښتیني توګه د کرکټر روح ته ور ننوتي یو او یو کامیابه کرکټر به مو انځور کړی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه_ اته کاله مخکې مې د فرانسوي لیکوال ویکتور هوګو، (بینوایان) ناول ولوست، مرکزي کرکټر یې ژان والژان نومیده، ژان والژان په پیل کې غل او مجرم و، خو وروسته یوې قوي پیښې د ده ژوند وربدل کړ، دی په یوه مهربانه انسان بدل شو، تل به یې هڅه کوله چې نورو ته ګټه ورورسوي، خوبیا هم ټولنې په سپکه سترګه ورته کتل او د (ژاور) په نوم د پولیسو د یوه افسر تر تعقیب لاندې و....

په دې کتاب کې د داستان مرکزي کرکټر (ژان والژان) دومره ژوندی انځور شوی چې د ده سختیو ته مې څو ځله اوښکې تویې کړې، فکر مې نه کاوه چې دا به یو خیالي کرکټر وي، د ده هرې بریا ته به خوشاله وم او په هره ناکامۍ یې ځوریدلم.

مثبت او منفي، دواړه کرکټرونه باید دومره ژوندي وي چې د لوستونکي په زړه او دماغ کې ځای ونیسې، د مثبت کرکټر هره کامیابي باید د لوستونکي لپاره د هغه خپله کامیابي وي، د هغه په خوشالۍ خوشاله شي او د ستونزو پر مهال په زړه کې د حل لارې ورته ولټوي، خو د منفي کرکټر له جرم او جنایت څخه کرکه وکړي او د هغه ضد وي.

ما ډېرې داسې کیسې لوستې دي چې خان او ملک تر اندازې چاغ، خشن او بدشکله پکې معرفي شویدي، علت یې دا دی چې ځینې لیکوالان د کرکټرونو په جوړولو کې زحمت نه ګالي، د نورو کرکټرونه را اخلي او څه چې یې د بل په کیسه کې لوستي وي، دی هم خپل کرکټر ته هماغه څېره ورکوي، حال دا چې ډېر خانان او ملکان شته چې جذابه څېره لري، له زړونو هم نرم او مهربانه دي.

ځکه نو د کرکټرونو څېرې، خویونه او عادتونه باید تو پیر سره ولري، موږ باید په خپله کرکټر جوړ کړو، نه دا چې د نورو تیاره مړي راواخلو او داسې وښیو چې دا زموږ د خپل زحمت نتیجه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله مهمه موضوع د کرکټر بدلون دی، که غواړو چې یو کرکټر ته بدلون ورکړو ، دا بدلون باید منطقي وي، داسې نه چې د لسو تنو قاتل، ناڅاپه له قوي دلیله پرته توبه وباسي او په یوه مهربان انسان بدل شي.
کیسه له کرکټره پرته نه لیکل کیږي، ځکه نو باید د کرکټرونو په جوړولو کې بیړه ونه کړو، زیار وباسو او کله چې ژوندي شول، په حرکت راغلل،او زموږ په ذهن کې یې ځای ونیو، وروسته په کیسه کې ځای ورکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې ژبه

زما د لنډو کیسو لومړی ټولګه "سره سیلۍ" نومیږي. دا کتاب اوه_ اته کاله مخکې چاپ شو، ځینو کسانو ولوست، را یاده یې کړه چې کیسې یې بدې نه دي، هدف لري. تصویرونه هم په زړه پوري دي، خو په ځینو ټکو یې نه دي پوهېدلي.

هغه وخت مې دا خبره زړه ته نه لوېده، په ژبه کې مې کوم مشکل نه لید، هره کرښه او هره کلمه واضح راته ښکارېده، خو وروسته مې پام شو، چې دوی په حقه ول، ما په کیسو کې ځینې داسې کلمات را اخیستي وو چې یوازې زه او د غزني د قره باغ ځینې او سیدونکي پرې پوهېدل.

که مورږ هر خومره زړه راکښونکې موضوع ولرو او د کیسې په ټولو اړخونو پوه یو، خو چې د ویلو چل یې نه وي را معلوم، نه به په خپله له کیسې څخه خوند واخلو او نه به هم لوستونکو ته په زړه پوري وي.

ځکه نو د کیسې ژبه ډېره مهمه ده.

۱_ د ژبې ساده والی:

یوه ملګرې مې د یوې کیسې موضوع پیدا کړې وه، مخکې تر لیکلو یې راته وویله، په ویلو کې یې خوند پروت و، خو کله چې مې په مجله کې د همدې کیسې لیکلې بڼه ولوستله، دومره پیچلي کلمات یې پکې را اخیستې ول چې لوستلو یې د زړه زور غوښت.

تلیفون مې ورته وکړ، دلیل یې دا و چې لیکل باید تر ویلو توپیر ولري.

ماته هغه د شپون صاحب خبره را په زړه شوه: " مورږ نثر وایو، اورو یې، خو لیکلی یې نه شو. "

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځیني لیکوالان چې څه لیکي، د لیکلو لپاره په پېچلو کلماتو او اصطلاحاتو پسې ګرځي، کتابونه پسې ګوري او له نورو څخه پوښتنې کوي. دوی په دې فکر کې دي چې مغلق او پیچلي کلمات کیسه او یا هم کومه بله لیکنه پیاوړې کوي او په دې سره پخپله لیکوال پوه او د ډېرې مطالعې خاوند ښکاري، خوپوښتنه داده چې موږ د چا له پاره کیسه او یا هم کومه بله لیکنه لیکو؟ ایا هغوی په دا ډول پېچلو کلماتو پوهېږي؟ ایا د مغلقو تورو کارول هنر دی؟

زموږ په کلي کې یو سپین ږیری و، ده په ځوانۍ کې ماموریت درلود ، ان د زړښت تر مهاله یې په ژبه ډېر داسې کلمات راوړل چې نورو ته به د پوهاوي وړ نه ول، وروسته د " مامور لغت پران " په نوم مشهور شو، خو ده به ویل: " داخلک ملامت نه دي. مکتب یې نه دی ویلی. "

که موږ د خلکو لپاره لیکل کوو، ژبه موهم باید د هغوی لپاره وي. هنر هم په ساده ژبه کې دی، اوسني ادبیات ساده ژبه خوښوي، داسې ژبه چې له ساده والي سره سره د لیکوالۍ هنر هم پکې پروت وي، هنر په پېچلو لغاتو او اصطلاحاتو کې نه دی، هنر نور اړخونه لري چې ژبې ته خوند وربخښي او یو عمده لامل یې د ژبې ساده والی دی.

د ژبې ساده والی دا مانا نه لري چې څه وایو، هغه ټول باید د کاغذ پرمخ هم راوړو، بلکې هدف مو د جملو په بسته بندۍ او د لغاتو او اصطلاحاتو په کارولو کې دی.

شاید زما دا خبره د ځینو لوستونکو خوښه نه شي، خو ډېر پښتنانه د "ټولټاکنو " کلمه نه پیژني، دوی یې انتخابات بولي، د " ښوونځی " " ټولګی) " او " ښوونکی " له کلماتو سره هم نا اشنا دي، د " مکتب " " صنف " او " معلم " په نومونو یې یادوي. موږ باید په هغه ژبه کیسه و لیکو چې خلک خبرې پرې کوي، ورباندې پوهېږي او ورته روښانه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲_په لنډو فاصلو کې د یورنګه تورو او فعلونو کارول:
تېر کال مې د یوه لیکوال پر یوه کیسه باندې نظر څرګند کړ، د نقد یوه برخه د تورو او کلماتو د کارولو په اړه وه، غواړم چې د موضوع د لا روښانتیا لپاره د هماغه کیسې ځینې برخې را واخلم.
په لومړیو دوو پاراګرافونو کې دوه ځایه لیکل شوي وو: " قلم یې راواخیست ، کاغذ یې راواخیست "
په دومره لنډه فاصله کې دوه ځایه د "راواخیست" کلمه ښه نه راځي، که یو ځل "راواخیست" لیکو، دوهم ځل باید په یوه بل فعل پسې وګرځو، مثلا "کاغذ ته یې لاس کړ".
بل ځای داسې لیکل شوېدي " تر لیکلو کرښو لاندې یې هسې ګډې وډې کرښې وایستلې، د کرښو تر څنګ یې یوه غټه سترګه انځور کړه... "
په لنډه فاصله کې درې ځایه د "کرښې" توری راغلی دی.
دلته که یو ځای کرښه لیکو، بل ځای لیکه ښه راځي، دریم ټکي ته هیڅ اړتیا نه پیدا کیږي.
" د کرښو تر څنګ یې یوه غټه سترګه انځور کړه " که داسې ولیکو(ترڅنګ یې یوه غټه سترګه انځور کړه " هماغه مانا ورکوي. خپله د "څنګ " توری، هماغه د "کرښې " ترڅنګ راښیي.
بله جمله:
" کتابچه یې له نورو کتابونو سره په پلاستیکي پاکټ کې کېښوده او په هغه څوکۍ کې یې کېښوده چې څو شیبې مخکې نصیر ناست و... "

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته د لومړي " په پاکټ کې کېښوده " پر ځای " په پاکټ کې واچوله " ښه راځي، په دې توګه به مو په لنډه فاصله کې دوه ځایه د "کېښوده" کلیمه نه وی کارولې.

بل ځای لیکل شوي دي " یو ځل بیا د نصیر سترګو ته ځیره شوه، دومره ورته ځیره شوه... "

دلته که لومړی "وکتل" راشي، له یورنګه والي څخه یې ژغوري.

بل ځای: " فریبا تر پښو لاندې ځمکې ته کتل، تر ژبه لاندې یې وویل... "

دوه ځله د لاندې کلیمه راغلې، " فریبا تر پښو لاندې ځمکې ته کتل "دلته د لاندې ټکی اضافه دی،که ساده ولیکو "فریبا ځمکې ته کتل " هماغه مفهوم لري، که فریبا پر ځمکه پل ایښی وی، بیا څنګه تر پښو لاندې ځمکې ته ګوري !!!

بله جمله: "ډېره ډېره مننه، د تابلو او کتابچې په خاطر ځانته مننه کوم. "

که یو ځای مننه لیکو، بل ځای د منني پر ځای کوم بل توری کارولی شو. "کور ودان ، ژوندی اوسې یا داسې نور".

بل ځای " فریبا یې لاس په لاس کې ونیو " که ولیکو: " فریبا یې لاس ونیو " هماغه مانا او هماغه تصویر لري. ځکه نیول د لاس په واسطه تر سره کیږي.

بله جمله " د مریم ښکلیو سترګو ته یې وکتل، هغې هم ورته وکتل... "که ولیکو: " هغې هم سترګې ور واړولې "نو په لنډه فاصله کې به دوه ځایه د "وکتل " ټکی نه وي راغلی.

بل ځای " نور هم انځور ته نږدې شو ، ښه ورته ځیر شو "

داسې لیکلی شو " نور هم انځور ته نږدې شو ، په ځیر یې ورته وکتل " په دې توګه یو ځای د "شو "ټکی کمېدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کیسه کې داسي ډېر یو رنګه توري وو چې په لنډو فاصلو کې سره راغلي دي، دا په مفهوم او مانا کې کوم بدلون نه راولي، تولو ته د پوهاوي وړ دي او د عادي لوستونکو دومره پام هم نه وراوړي، خو توري او کلمات د ښنتو په څېر دي، که په یوه دېوال کې یوه ښنته راوتلي وي او یاهم په خپل مناسب ځای نه وي اېښودل شوي، ټول دېوال بد ښکاري،ځکه نو په هره لیکنه کې د تورو او کلماتو ټاکل او مناسب ځای ته دقت په کار دی.

پښتو یوه غني ژبه ده، یوه شي ته ډېر کلمات لرو، په مختلفو نومونو یې یادولی شو، دا نومونه دومره ګنګ هم نه دي، ټول پرې پوهېدای شي، نو ځکه جمله بندۍ او د کلماتو او فعلونو کارولو ته باید پام وکړو.

که یو ځای لیکو "راته ویې کتل "بل ځای "سترګې یې راواړولې "ښه راځي، "مخ یې راواړاوه "هم همدا مانا ورکوي.

په یوه کیسه کې مې ولوستل: "انځرګل ځوان و، د پلار یو زوی و او له رنګه ښایسته و. "

درې ځایه په لنډه فاصله کې د "و " ټکی راغلی دی. کیدای شي داسي یې ولیکو:

انځرګل ځوان و، پلار یې همدا یو زوی درلود، له رنګه ښایسته ښکارېده.

یا نورې جملې، خو شرط یې دا دی چې په لنډو فاصلو کې یورنګه توري او فعلونه را نه وړو،ځکه د ژبې خوند ته زیان رسوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډیالوګ

ډیالوګ د کرکټرونو خبرو ته وایي، یا به له ځان سره غږیږي او یا هم له نورو سره.
له ډیالوګونو پرته هم کیسه لیکل کیدای شي، خو د خوند له اړخه به کمزورې
وي، ځکه ډیالوګ کیسه ژوندۍ کوي، په حرکت یې راولي او له یورنګه والي
څخه یې ساتي.
د ډیالوګ لیکنې په برخه کې باید ځینې ټکي په پام کې ونیسو.
۱ـ جلات خان کلي ته راغی، تر غرمې یې ناروغان وکتل. ماسپښین له کوره
ووت، په پټي کې یې دهقان ولید، ورغی، له سلام وروسته پر پوله ورته
کېناست، دهقان ته یې وکتل، ځمکه یې اړوله، پر سپیره غاړه یې مړې خولې
راماتې وې...
جلات خان وویل:
ـ ولې له نوې زراعتي ټکنالوژۍ څخه استفاده نه کوې؟
دهقان پر خپل تندي لستوڼی تېر کړ، په خندا یې وویل:
ـ ډاکټر صاحب! نوې زراعتي ټکنالوژي پیسو ته ضرورت لري، زموږ اقتصاد
ډېر کمزوری دی. تراکتور او نور عصري زراعتي وسایل نه شو اخیستلای.
دې ډیالوګونو مو په ذهن کې کومې پوښتنې را ولاړې کړې؟
بېرته به د ډاکټر خبرې ته راوګرځو:
ـ ولې له نوې زراعتي تکنالوژۍ څخه استفاده نه کوې؟
جلات خان ډاکټر دی، په ښار کې یې پوهنتون ویلی او ډېر کم کلي ته راځي. د
ده له خولې د ټکنالوژۍ ټکی بد نه ښکاري، له منطقي اړخه هم کومه ستونزه نه
لري، ځکه دی لوستی دی او په داسې محیط کې یې زده کړه کړې چې هلته یې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ټکنالوژۍ) په خبر نور ډېر پیچلي کلمات او لغتونه اوریدلي او د ده په ذهن کې ناست دي.

اوس به د د هقان خبره راواخلو:

ـ ډاکټر صاحب ! نوې زراعتي ټکنالوژي پیسو ته ضرورت لري، زموږ اقتصاد ډېر کمزوری دی. تراکتور او نور عصري زراعتي وسایل نه شو اخیستلای.

دا ډیالوګ د مانا او ګرامر له اړخه کومه ستونزه نه لري، خو زموږ ډېره برخه دهقانان نالوستي دي، ټول عمر یې د پټیو په اړولو او زراعتي کارونو کې تېرېږي، نه یې د ټکنالوژۍ نوم اورید لی او نه یې هم په مانا پوهیږي. نو د یوه دهقان له خولې د دارنګه کلماتو راوتل له منطقي پلوه د باور وړ نه دي. که یو لوستی کس له دهقان څخه وپوښتي:

ـ ولې له نوې زراعتي ټکنالوژۍ څخه استفاده نه کوې؟

د دهقان لومړی پوښتنه به دا وي؟

ـ څه؟

لوستی کس اړ دی چې د نوې زراعتي تکنالوژۍ په اړه لنډ توضیحات ورکړي.

ـ یعني، تراکتور، ټریشر، د غنمو د ریبلو ماشینونه....

دهقان په ساده ژبه ځواب ورکوي:

ـ ډاکټر صیب ! دا شیان پیسې غواړي، موږ د بیګاه نه لرو، ټریکټر او نور ماشینونه نه شو اخیستلای.

له دې مثال څخه هدف دا دی چې په کیسه کې باید هر څوک له خپلې پوهې او ټولنیز موقف سره سم وغږوو. ان د دوی له ډیالوګونو څخه هم باید د دوی سویه مالومه شي او خپل کرکټر داسي وغږوو چې خبرې او مالومات یې د دوی له پوهې او ټولنیز ژوند سره سم وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲_ په ډيالوګونو کې باید د تکراري خبرو مخه ونيسو.
احمد:
_ په کور کې څه خبرې وې؟
محمود:
_ په کور کې کراره کراري وه.
دوهم ډيالوک "په کور کې" د لومړي ډيالوګ تکرار دی.
ليکو:
_ کراره کراري وه.
لوستونکی پوهيږي چې هدف "کور" دی، ځکه په لومړي ډيالوګ کې ياد شوی، نو له تکرار څخه يې بايد ډډه وکړو.

۳_ يو مثال:
احمد: خنګه! زمونږ سيمه دې خوښه شوه؟
محمود: هو والله! سيبانو يې ډېر خوند راکو.
احمد: ګرمي نه ده؟
محمود. يه!
فکر وکړئ! محمود به د کوم ځای وي؟
د کندهار د ځينو سيمو اوسيدونکي "منې" د "سيبانو" په نوم پېژني او د "نه" پر ځای "يه" وايي.
دلته د دې يادونه ونه شوه چې محمود د کوم ځای اوسيدونکی دی، خو د هغه له لهجې څخه پوه شوو چې په کندهار پورې اړه لري.
په ډيالوګونو کې د هرې سيمې اوسيدونکي بايد د هغوی په خپله ژبه وغږوو.
دا کار کيسې ته خوند ور بخښي او د کيسې منطق پياوړی کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاید پوښتنه پیدا شي چې ډېر کلمات او اصطلاحات عام فهمه نه دي، یوا ځې په یوې سیمې پورې اړه لري او ټول لوستونکي نه پرې پوهیږي.
که موږ کومه مقاله ، د مکتب کتابونه او یا هم تحقیقي رپوټ لیکو، نو د سیمه ییزو کلماتو او اصطلاحاتو راوړل به مناسب نه وي، خو ادبي لیکنې داسې نه دي، ادبي لیکنې هغه وخت خوندورې راځي چې نوي کلمات او اصطلاحات ولري، نویو سیمو ته مو ورولې او له نویو لهجو، تصویرونو او رواجونو سره مو اشنا کړي.
خو شرط یې دا دی چې د نویو نومونو، کلماتو او اصطلاحاتو تر څنګ باید په قوسونو کې د دغو کلماتو او اصطلاحاتو هغه نومونه هم ولیکو چې د هرې سیمې لوستونکو ته د پوهاوي وړ وي.
۴: د شخړو او جدي موضوعاتو په بیانولو کې مقابل کس په طبیعي توګه زموږ په خبرو کې رالویږي، دی دومره صبر نه کوي چې زموږ خبرې خلاصې شي او دی د خبرو وار ونیسي. نو کله کله په کیسه کې د ډیالوګونو قطع کول او په خبرو کې د مقابل لورې ورلوېدل طبیعي ده او باید په ډیالوګونو کې په پام کې ونیول شي.
مثلا:
احمد غواړي ښار ته لاړ شي، دی د کرایي موټر د مخې په سیټ کې ناست دی، محمود راځي او ورته وایي چې د مخې سیټ ده نیولی.
محمود: وه وروره، دا ځادر نه وینې ! دا مې ځکه د مخې په سیټ کې ایښی چې دا ځای زما دی.
احمد: ته تر اوسه چېرته وې، ما دا ځای تر تا مخکې نیولی، زه خو څه مفت نه ځم، کرایه ورکوم، د شا سیټونه خالي دي، ځه با با خپل کار دې کوه ! والله که مې د تا پلار له دې ځایه جګ کې....

(c) ketabton.com: The Digital Library

په طبيعي توګه محمود د مقابل لورې اوږدې خبرې نه اورې، ځکه دی د احمد په لومړنۍ جدي خبره عکس العمل ښکاره کوي، لکچر ته يې نه پرېږدي او د هغه په خبره کې ورلوېږي.
محمود: وه وروره، دا ځادر نه وينې ! دا مې ځکه د مخې په سيټ کې ايښی چې دا ځای زما دی.
احمد: د شا سيټونه خالي دي، ته کولی شې چې هلته کينې
محمود: ولې ! ته تر ما ښه ځوان يې !
احمد: ته تر اوسه چېرته وې، ما دا ځای تر تا مخکې نيولی
محمود: نو ته ړوند يې، ځادر نه وينې !
احمد: زه خو څه مفت نه ځم، کرايه ورکوم...
محمود: په خبره نه پوهيږې !
احمد: والله که مې د تا پلار له دې ځايه جګ کې.
محمود: پلار ته مه تېرېږه، اوس به مالومه شي چې سيټ د چا دی.
خو کله کله د ضرورت له مخې يو څوک بايد اوږدې خبرې وکړې. د بېلګې په توګه که يو په خبره پوه سپين ږيری يا عالم نصيحت کوي او يا هم کوم استاد درس تشريح کوي، له منطقي پلوه د هغوی په خبرو کې ورلوېدل طبيعي نه دي، خو دا ډيالوګ هم د ماتولو لارې لري. دا ډول ډيالوګونه بايد په يوه عمل مات شي.
لکه:
استاد وټوخل، د مېز پر سر ايښې ګيلاس يې ورپورته کړ، دوه درې غوړپه اوبه يې تر ستوني تيرې کړې او خپلې خبرې يې پسې وغځولې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵: ډیالوګونه باید لنډ وي، ځکه په عادي ژوند کې څوک اوږدې خبرې نه کوي، له بلې خوا اوږده ډیالوګونه، لوستونکی ستړی کوی، طبیعي نه ښکاري، د کرکټر د پیل جمله یې له یاده وځي او د کیسې خوند له مینځه وړي.

احمد: د ټکسي کرایه لرې؟

محمود: خپل موټر راسره دی.

احمد: لاره خامه ده؟

احمد: هو ! خو ټوله نه.

۶: هیڅکله د ډېرو کرکټرونو خبرې یو ځای مه راوړی، په دې مانا چې ډیالوګونه د لیست په بڼه مه لیکی، ځکه دا کار له لوستونکو لاره ورکوي، دوی نه پوهیږي چې دا خبره د کوم کرکټر له خولې را ووته. خو که د مجبوریت له مخې په کیسه کې تر دوو زیات کرکټرونه غږوو، باید څه وکړو؟

بېلګه:

په یوه کیسه کې څلور کرکټره لرو، دوی ټول پر پوله ناست دي او د وچکالۍ غم ورسره دی..

_ یاره لکه چې سږ کال وچکالي راغله.

_ هو ! د کاریزه اوبه هم کمې دي.

_ څه به کوو ! فصلونه وچ شول.

_ مه وارخطاه کیږه. ما یې فکر کړی دی.

دا سمه ده چې دا ډیالوګونه هوایي نه راځي، بلکې مخکې له مخکې ویل کیږي چې څوک سره ناست دي او د څه په اړه خبرې کوي، خو له دې سره سره، بیا هم له لوستونکي لاره ورکوي او په دې نه پوهیږي چې کومه خبره د کوم کرکټر ده.

د دې ستونزې د هوارې یوه لاره داده چې کرکټرونه په خپلو خبرو کې د یوبل نومونه واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ یاره لکه چې سږ کال وچکالي راغله.
ـ احمد رښتیا وایي، د کاریزه اوبه هم کمې دي.
ـمحموده ! څه به کوو ، فصلونه وچ شول !
ـ شریفه ! مه وارخطا کیږه ! ما یې فکر کړی.
که څه هم چې په هر ډیالوګ کې د نومونو یادول ښه نه راځي ، خو بیا هم تر دې غوره ده چې د ډیالوګونو اوږد لیست ولرو او ویونکي مالوم نه وي.
بله لاره:
د ډیالوګونو په مینځ کې د تصویرونو ورکول، کرکټرونه راپېژني.
ـ یاره لکه چې سږ کال وچکالي راغله.
محمود وټوخل، سر یې وخوځاوه، ورو یې وویل:
ـاحمد رښتیا وایي، د کاربزه اوبه هم کمې دي.
شریف مخامخ ولاړې رشقې ته وکتل، ژېړه ورته واېسېده، محمود ته یې مخ ور واړاوه:
ـ څه به کوو؟ فصلونه وچ شول.
ـ مه وارخطا کېږه، ما یې فکر کړی.
او یا هم نورې لارې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تصویر

بیا به د بېنوایان د ناول مثال راوړم.
بېنوایان د فرانسوي لیکوال ویکتور هوګو مشهور ناول دی. کتاب اوه_ اته سوه مخه لري. ما دوه ځله لوستی ، دواړه ځله مې خوند ترې اخیستی، ورته خندلي مې دي، ژړولی یې یم او د اتلسمې پیړۍ فرانسه یې سترګوته راته درولې ده. خو کله مې چې له همدې ناول څخه جوړ شوی فلم وکوت، نه یې وژړولم، نه یې خندا راوسته او نه مې هم هغه خوند پکې وموند چې د کتاب له لوستلو مې اخیستی و.
د ناول او لنډې کیسې د لوستلو پر مهال هر څوک له خپل دید او تصور سره سم تصویر جوړوي. خو فلم داسې نه دی. د فلم تصویر د فلم جوړوونکو له تصور سره سم جوړېږي. په بله مانا ، د فلم تصویر د یوه یا څومحدودو کسانو د ذهن محصول دی. دوی له خپله دیده ناول او یا هم لنډه کیسه تصویري کوي او د فلم په بڼه یې په نورو وینې. خو لوستل داسې نه دي. لوستونکی له هرې جملې څخه خپل تصویر اخلي، د کرکټرونو څېره له خپل دیده جوړوي. دوی هغه تصویرونه په خپل ذهن کې ژوندي کوي، چې لیکوال اشاره ورته کړې وي.
د بېنوایان د کتاب مرکزي کرکټر " ژان والژان" نومېږي. ژان والژان یو بېوزله انسان دی. بدرنګه څېره لري. په ځوانۍ کې یې له نانوایي څخه یوه ډوډۍ غلا کړې ده. پولیس یې نیسي او څلور کاله قید پرې خېژي، خود بند له مودې تر پوره کېدو مخکې تښتي. دوهم ځل نیول کېږي. قاضي د اتو کلونو بند ورته اوروي. په شپږم کال بیا له زندان څخه د تېښتې هڅه کوي. داخل محکمه شل کاله قید ورته لیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شل کاله بند ، یوه وچه ډوډۍ.
له شل کلن بند وروسته یوه ښار کوټي ته ځي. ټولنه یې نه مني. غل ورته وايي، هرڅوک کرکه ورنه کوي. نه په مساپرخانه کې ځای ورته پیدا کیږي او نه هم څوک ډوډۍ ورکوي.
له ښاره وځي. شپه پرې راځي. باران په شدت اوري. یخني یې اخلي. د شپې د تېرولو لپاره د یوې غونډۍ په ډډه کې یوه غار ته ننوځي، خو شېبه وروسته د یوه سپي غربدا اوري. د سپي غېته ککرۍ یې سترګو ته درېږي. سپی یې له هغه ځایه پسې اخلي. بله چاره نه لري. یوې کلیسا ته پناه وروړي. پادري(کشیش) مهربانه انسان وي، عزت یې کوي، ډوډۍ ورته ږدي او د خوب پر مهال تر ټولو نوې روجایي وربادې اچوي. خو ژان والژان له کلیسا څخه هم غلا کوي. تېښتي، د پولیسو شک پرې راځي، نیسي یې او د غلا په تور یې بېرته کلیسا ته راولي.
خو پادري په حیرانۍ سره پولیسو ته وايي چې سړي غلا نه ده کړې، بلکې ده په خپله څلور نقره یي شمعدانونه مرسته ورسره کړې، چې ویې پلورې او له بېوزلۍ څخه خلاص شي.
ژان والژان ځنګله ته ځي. ژاړي او توبه وباسي. دی په یوه داسې انسان بدلیږي چې د ژوند تر پایه له نورو سره مرسته کوي.
د ناول د لوستلو پر مهال مې له ژان والژان څخه د یوه جسور، بېباکه، زړور، ارام او مهربان انسان تصویر واخیست. دی مې د کتاب د تصویر په مرسته، په خپل ذهن کې انځور کړ، خو کله چې مې فلم وکوت، ژان والژان هغه څوک نه وچې تر دې دمه مې په ذهن کې ناست و. څېره او ظاهري جوړښت یې زما د فکر خلاف وخوت. دی له ونې ټیټ او کمزوری ښکارېده. نه یې هغه څېره درلوده او نه هم جسارت او بېباکي چې ما یې له کتاب څخه تصویر اخیستی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه د فلم تر پایه له هغه سره ملګرى نه شوم. نه مې ورسره وژړل او نه هم مهربانه راته واېسېد.

بېنوایان هغه مهال لیکل شوى چې نه تلویزیون و او نه هم سینما. خو اوس یې هم خلک لولي. بیا بیا یې لولي او خوند ترې اخلي. دا ځکه چې د کتاب هره جمله په خپل ذهن کې سره اړوي، له خپله دیده ورته ګوري او خپل تصویر ترې اخلي. د ښو کیسو او ناولونو جادو همدا دى چې تر اوسه لا په میلیونونو لوستونکي لري، هر کال په نړۍ کې په ملیونونو ټوکه ناولونه او د لنډو کیسو ټولګې چاپیږي، ښه بازار لري او خلک یې په مینه لولي.

په ناول او یا هم لنډه کیسه کې د نورو اړخونو تر څنګ، تصویر ضروري دى. په جملو کې باید دومره زور وي چې د لوستونکي په ذهن کې حرکت پیدا کړي. هر څه ژوندي شي او د سترګو مخې ته یې ودروي.

که لیکنه خام او بېرنګه تصویرونه ولري، څه چې مو لیکلي ، په لوستونکو یې نه شو لېږدلى. کله چې مو ورباندې ونه لېږدل، نه یې لولي. زړه یې نیسي، لیکلې کیسه یوې خوا ته ږدي او دوهم ځل نه ورته ګوري.

نو که غواړى چې کیسه مو لوستونکي ولري، د کیسه لیکنې د نورو اړخونو تر څنګ، تصویر ته هم ډېر پام وکړئ، خو کیسې او ناولونه څنګه تصویري کولاى شو ؟

زموږ د ډېرو کیسو تصویرونه تشریحي بڼه لري.

مثلا ، که په کیسه کې د یوې کوټې تصویر ورکوو ، شاید داسې ولیکو:

وړه کوټه وه. سپین دیوالونه یې لرل. پر غولي سره غالۍ هواره وه. د کوټې په مینځ کې یو وړوکى مېز ترسترګوکېده. د مېز پر سر له اوبو ډک جګ او یو ګیلاس ایښي ول. په مخامخ دېوال یو لوى ساعت راځوړند و. د ساعت تر څنګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړکۍ ښکارېده چې خړه پرده پرې ځوړنده وه. کړکۍ ته مخامخ پر يوه کټ يو سړی پروت و...
دې ته مړ تصوير ويلای شو. حرکت نه لري، لوستونکی ژوندی تصوير نه شي ترې اخيستلای. دا بې حرکته تصوير په ذهن کې تر ډېره نه شي پاتې کيدای او لوستونکی د کيسې له لوستلو خوند نه اخلي.
په کوټه کې هر څه دي. ساعت، کړکۍ، پرده، غالۍ، مېز، له اوبو ډک جګ، ګيلاس، کټ، انسان...
که په کيسه کې دا ټول د ضرورت له مخې راوړو او استفاده ترې وکړو، کيسه پخپله تصويري کوي.
د کوټې همدا تصوير له سره ورکوو او هر څه په حرکت راولو.
د ساعت زنګ وشرنګېد، سړي سترګې رڼې کړې، وښورېد، د کټ له سپرنګونو څخه غنجا پورته شوه. سړی کېناست، کړپ شو. د کړکۍ پله له ديوال سره ولګېده، باد په خړه پرده کې سره راټول شو. سړي د مېز له سره جګ ور پورته کړ، ګيلاس له رڼو اوبو ډک شو...
په دې مثال کې مو د کوټې او په کوټه کې د موجوده شيانو په اړه تشريح ور نه کړه، هر څه مو په حرکت راوستل، غږ مو ورکړ او ژوندي مو کړل. دا مو ونه ويل چې د مېز پر سر جګ او ګيلاس ايښی و. نه، سړی مو تږی کړ، جګ او ګيلاس ته په خپله ضرورت پيدا شو، په حرکت راغلل.
حرکت په خپله تصوير پيدا کوي، ژوندی تصوير. دې ته د ژوندي تصوير نوم ورکولای شو.
که غواړئ چې کيسه تصويري شي، په هر څه کې حرکت پيدا کړئ او هر څه ته د ضرورت په سترګه وګورئ. ان که غره ته حرکت نه شئ ورکولای، د غره پر سر

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

وربخې راټيټې کړئ. له سپينو وربځو د غره توري ځوکې راوباسئ، وريځو ته حرکت ورکړئ، غر پخپله حرکت پيدا کوی او ژوندی ښکاري.
د تصوير په اړه بله خبره !
زموږ په ډېرو کیسو کې ښايسته نجلۍ توري، غټې بادامي سترګې لري. پزه يې د قلم په څېر نرۍ وي. وړه خوله لري او سپين مخ.
دا ، له ښايست څخه زموږ خپل تصوير نه دی.د چا چې په لومړي ځل دې تشبيه او تصوير ته پام شوی، توره يې کړې. دا تصوير يې د خپل فکر په مرسته پيدا کړې او خپل کمال يې دی، خو ځيني نور ليکوالان همدا تصوير کاپي کوي، ځکه دوی د ښايست په اړه په لومړی ځل همدا تصوير لوستلی ، پرته له دې چې فکر وکړي او خپل ذهن په کار واچوي، تياره ګوله يې پيدا کړې او بيا بيا په خپلو ليکنو کې همدا بادامي سترګې او د قلم په څېر نرۍ پزه ترسيموي.
سمه ده چې توري بادامي سترګې او نرۍ پزه د ښايست تصوير دی، خو يوازې يو تصوير، نه دا چې د فورمول په سترګه ورته وګورو او د کيسې هره ښايسته نجلۍ همدا يو تصوير ولري.
ښايست تعريف نه لري. چا ته به توري بادامي سترګې خوند ورکوي، چاته هم شنې او بل ته خړې.
د ځينو په سترګو به سپينه خيره ښه لګيږي او نورو ته به غنم رنګی مخ خوند ورکوي.
خو زموږ ځينو ليکوالانو چې په لومړی ځل په کومه کيسه کې بادامي سترګې او سپين مخ ليدلی ، په ذهن کې يې حک شوی او د ښايست سمبول يې ګڼلي، خو که يې په واقعي ژوند کې په کومه نجلۍ مينه راغلې وي، شايد نه توري بادامي سترګې ولري او نه هم د قلم غوندې نرۍ پزه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انسانان مختلف دي، ذوقونه توپير لري، هر څوک ښايست ته له خپله ديده ګوري. له همدې امله بايد له ښايست څخه خپل تصوير ولرو او که چيرې په کيسه کې د کومې نجلۍ له ښايست څخه تصوير ورکوو، هغه تصوير بايد ورکړو چې ليکوال يې په خپله له ښايست څخه لري.

په دې توګه به تصوير نوی شي او د کرکټرونو څيرې به مو له خپله ديده انځور کړې وي. کيسه به مو نوی رنګ او نوي تصويرونه ولري، تکرار به نه وي او زموږ د خپل ذهن محصول به ښکاري.

زموږ په ډېرو کيسو کې ظالم کرکټر بدرنګه څېره لري. خيټه يې غټه وي او شونډې يې پلنې. برعکس د کيسې قهرمان مو بيا په ښايست کې بې جوړې ،د مهربانه شخصيت څښتن او د دنيا ټوله ښکلا يې په وجود کې راټوله وي.

خو په واقعي ژوند کې ډېر داسې کسان شته چې په ظاهره ښکلې جوړښت لري، خو باطن يې له کرکې ډک وي.

زموږ زياترو ليکوالانو چې په لومړي ځل په کومه کيسه کې ظالم انسان بدرنګه ليدلی ، ښايست نه شي ورکولی، حال دا چې واقعي ژوند بل څه دی. ډېرې بدرنګې څيرې مهربانه زړونه لري او ډېر ښايسته خلک په ظلم او جنايت کې د مثال په توګه يادېږي.

که واقعيتونه درک کړو او په ليکنه کې د خپل ذهن په مټ تصويرونه جوړ کړو ، نو ليکلې کيسه به مو د نورو ليکوالانو له کيسو څخه توپير ولري او خپل نوښت به مو وي.

ټول انسانان دوې سترګې لري، دربيمه نه شو ورکولای، خو په يوه سترګه کې يې ګل پيداکولای شو. همدا ګل نوی تصوير دی. که زموږ د يوه کرکټر له پزې څخه وينښته راوتلې وي او يا يې پر تندي د کالداني داغ وي، نو څه خبره ده ! ايا په واقعي ژوند کې دا رنګه څېرې نه وينو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

فکر وکړئ، سخته نه ده. انسانان رنګارنګ دي، بېلابېلې څېرې لري، هماغه څېرې تصوير کړئ چې تاسو يې په ورځني ژوند کې وينئ.
په پټي کې بايد د دهقان پر تندي د خولو څاڅکي وي، همدا څاڅکي له هغه چا سره ښه نه ښکاري چې په معتدله هوا کې سيوري ته ناست دی.
په ونه کې د مرغۍ ځاله ده. مرغۍ راځي، په خوله کې يې چينجی نيولی . په ځاله کې د مرغۍ بچي چونېږي، خوله ورته خلاصوي، مرغۍ دخپل بچي په خوله کې چينجۍ وراچوي.
دا تصوير دی، خو ژور تصوير نه شو ورته ويلی، په لوستونکي هغه څه نه وينو چې دوی ته نوی وي، شايد ډېرو لوستونکو په واقعي ژوند کې دا صحنه ليدلې وي چې مرغۍ څنګه خپل بچي مړوي، خو دې ته به د ډېرو کسانو نه وي پام شوی چې د مرغی د بچې د خولې شاوخوا ژېړه پرده ښکاري.
وليکئ:
کله چې د مرغۍ بچي خوله پرانيسته، تر خولې يې راګرځېدلې ژېړه پرده ښکاره شوه.
دا ډول باريکيو ته پام، د کيسې د تصويري کېدو لامل ګرځي او په لوستونکو نوي او په زړه پورې تصويرونه ليدلی شو. داسې تصويرونه چې تر دې دمه يې پام نه وي وراوښتی.
د ګلاب د ګل پاڼه به ډېرو ليدلې وي، خو کم کسان به دې ته متوجه شوې وي چې په پاڼه کې واړه واړه رګونه تېر دي، همدا واړه رګونه، نوی تصوير دی.
يو بل مثال:
په لويوالي کې مې يوه مردکۍ ومونده، نوې وه، کله چې مې لمر ته پکې وکتل، دنيا مې پکې وليده. احساس راولوېد لکه په رڼو اوبو کې مې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترګه لوڅه کړې وي. وا مې ړوله، شین اسمان مې ولید ، غرونه جوړ شول، لاندې شنه دښته ځلېدله...
په ورکتوب کې مې ډېرې مردکۍ په خاورو رغړولې وې، خو دې ټکي ته مې پام نه و شوی، هیڅکله مې لمر ته نه وې نیولې.
دا د نیا د مردکۍ غوندې ده، نوې تصویرونه پکې موندلی شو، خو یو څه پام غواړي.
تر دې دمه مو د کیسه لیکنې په ځینو اړخونو : " د کیسې د موضوع، هدف، نوم، د کیسې پیل، مینځ، پای، تلوسې ، کرکټرونو، ژبې، ډیالوګ او تصویر " په اړه خبرې وکړې. د دې لپاره چې یاد شوي موضوعات مو لا هم په ذهن کې ښه پاخه شي، دا ټول به په یوه کیسه کې په عملي توګه و ښیو.
انتخاب شوې کیسه مې دوه کاله مخکې لیکلې وه. دا کیسه شاید ځینې نیمګړتیاوې ولري، خو زموږ هدف دا دی چې د کیسه لیکنې په اړه وپوهیږو اود کیسې ځینې اړخونه د نمونې په توګه رااخلو په ځینو هغو برخو به یې لنډې خبرې وکړو چې تر دې دمه پرې غږېدلي یو. په پای کې به ټوله کیسه په بشپړه توګه ولولو.
لومړی به د کیسې د نوم په اړه وغږیږو.

جنایت

کیسه جنایت نومیږي، هوایي نوم مو نه دی ټاکلی، کله چې ټوله کیسه ولولئ پوه به شئ چې په کیسې پورې تړلی نوم دی. بل دا چې نوم مخکې له مخکې د کیسې محتوا نه راسپړي، یوازې دومره پوهیدای شو چې په کیسه کې به یو جنایت پېښیږي، خو معلومه نه ده چې څنګه جنایت؟ ولې، د څه لپاره او چېرته؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا نوم په خپله د تجارتي اعلان غوندې دی. تلوسه لري او لوستونکی دې ته هڅوي چې کیسه ولولي او په موضوع پوه شي.
خو په دې نوم کې یوه ستونزه شته. یو څه عمومي دی.

د کیسې پیل او تلوسه:

د کیسې لومړۍ برخه را اخلو:
دسهار په خړه کې د پولیسو یو موټر لنډ راتاو شو، وښوېد او ودرېد. دروازې خلاصې شوې، عسکري بوټونه تر ښنګرو واورو پټ کړل، ولاړو خلکو لار ورکړه او عسکر تر یوه څوارلس کلن هلک را تاو شول. هلک یوه پوخ دیوال ته ولې لګولې وو، سر یې کیڼ لور ته ځوړند و او پر تورو ګاړګوتې ویښتو یې نرۍ پرخه پرته وه.
یو عسکر پر ملا کړوپ شو، د هلک پر سپینه غاړه یې ګوتې کېښودې، خپلو ملګرو ته یې وکتل او دوه درې ځله یې په منفي بڼه سر وخوځاوه.
چوپه چوپتیا وه، ولاړو خلکو پنډ کوټونه اغوستي وو، څېرې یې نبولې ښکارېدلې او له خولو څخه یې مړه تاوونه پورته کېدل.
یوه عسکر وپوښتل:
_څوک یې پېژني؟
د خلکو ځواب منفي و.
عسکر خپلو ملګرو ته اشاره وکړه، دوی ټوپکونه غاړو ته واچول، وچ کلک جسد یې له واورې پورته کړ او د موټر په باډۍ کې یې ترپال پرې وغوړاوه.
شېبه وروسته موټر پاخه سړک ته وخوت، خلک هم په خپلو کارونو پسې لاړل، خو په واوره کې د یوچا د ناستې ځای ، نږدې ګڼ پلونه او د موټر لنډه راتاو شوي لیکه لا ښکارېدله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

* * *

دي څو کرښو مو په ذهن کې کومې پوښتنې راوګرځولې؟
هلک څوک و؟
ولې په ساړه ژمي کې د باندې پاتې شوی و؟
په رښتیا ! یخنۍ وژلای و؟
کورنۍ یې درلوده؟
د سیمې خلکو ولې نه پېژاند؟
دلته یې څه کول؟
مور او پلار به یې څنګه پیدا کړي؟
هغوی ته به د مړه زوی په لیدو څه ډول احساس پیدا شي؟
او نورې پوښتنې.

لوستونکی غواړي چې د دغو پوښتنو ځوابونه تر لاسه کړي. دی هغه وخت پوهیدای شي چې کیسه تر پایه ولولي.

ددې هدف دترلاسه کولو لپاره کیسه له داسې ځایه پیل کړئ، چې د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې را ولاړې کړي.

دلته کیسه له وو نه وو څخه نه ده پیل شوې. دا نه دي ویل شوي چې څوارلس کاله مخکې همدې ماشوم نړۍ ته سترګې وغړولې. څنګه را لوی شو او څنګه تر څوارلس کلنۍ پورې را ورسېد. کیسه په یوه خواشینونکي تصویر پیل شوېده. څوارلس کلن هلک مړ دی. لوستونکی په طبیعي توګه غواړي پدې پوه شي چې ولې؟ په بله مانا ، هر هغه څه چې لوستونکي ته ټکان ورکوي، د هغه په ذهن کې پوښتنې را ولاړوي او له کشمکش سره یې مخامخ کوي، هغه د کیسې په پیل کې راوړل شویدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې کشمکش او پوښتنو د کیسې لوستلو ته لاره هواره کړېده. لوستونکی اړ دی چې د دې هلک د تېر ژوند په اړه مالومات تر لاسه کړي او د راتلونکي په اړه یې پوه شي. دی به ضرور کیسه لولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې مینځ او تلوسه

کیسه اوږده ده، که په دې مثال کې ټوله کیسه را واخلو، له یوې خوا به اصلي موضوع (د کیسې مینځ او تلوسه) رانه پاتې شي، له بل لوري به په پای کې د ټولې کیسې لوستل بېخونده کړي، نو ځکه د کیسې په پیل پسې د کیسې دوهمې برخې لنډه برخه د مثال په توګه راوړو:

د پولیسو څارنوال (ب) یوه دوسیه راپورته کړه، پاڼه یې واړوله، عدلي طب د هلک مړینه طبیعي ښودلې وه، لیکلي یې و چې د یخنی له لاسه مړ شوی دی، د جرم او جنایت کومه نښه یې نه ده موندلې او د خپلوانو د نه پیدا کېدو په خاطر د ښار په عمومي هدیره کې خاورې پرې واړول شوې.

څارنوال ولاړ شو، دوسیه یې په الماري کې کېښوده، بېرته پرڅوکۍ کېناست، د مېز پر سر ایښې ټڼ یې ټینګه کړه، له زنګ سره یو وچ، کلک سړی په وره کې ودرېد، به بېړه یې وویل:

صاحب!

څارنوال چای وغوښت، سړی په منډه له دفتره ووت. څارنوال د مېز له سره یوه بله دوسیه راپورته کړه، څو پاڼې یې واړولې، خو ډېر ژر یې بېرته پر مېز کېښوده، یو اوږد اررېمی یې وېست، خپله پکه ککرۍ یې وګروله، ریموټ ته یې لاس کړ، د تلویزیون چاینلونه یې واړول، په یوه کې کارتونو، په بل کې څو مستو نجونو ګډا کوله او دریم چاینل هم یو تود سیاسي بحث خپراوه. څارنوال بېرته دوهمه ټڼه ټینګه کړه، د تلویزیون پر پرده د نجونو ګډا راغله.

دا وخت یې موبایل وشرنګېد، څارنوال د خپلې کورتۍ جېب ته لاس کړ، مبایل یې غوږ ته ونیو، ورو یې وویل:

ـمهرباني وکړئ، څارنوال (ب)

(c) ketabton.com: The Digital Library

له مقابل لوري لړزانده غږ واورېدل شو:
ـ یوه مهمه خبره درته لرم.
ـ امر کوئ.
ـ یوه اوونۍ مخکې سینما ته نږدې پولیسو یو مړی وموند.
څارنوال په بیړه وویل:
ـ هو ! یو هلک یخنۍ وژلای و.
په تیلفون کې ټوخی واورېدل شو، وروسته مقابل لوري وویل:
ـ په ظاهره یخنۍ وواژه، خو تر شا یې یو لوی جنایت پټ دی.
څارنوال په بیړه وپوښتل:
ـ تاسو څوک یاست؟ له کوم ځایه خبرې کوی؟
تلیفون قطع شو.
دا برخه نوره هم پسې غزیدلې ده، خو فکر کوم چې د بحث لپاره به همدومره بس وي. دوهمه صحنه د یوه څارنوال له ورځني عادي ژونده پیل شوېده. څارنوال په دفتر کې دی. دوسیه را اخلي، په بې تفاوتی سره د عدلي طب له خوا د هلک د مړیني رپوټ لولي او دوسیه په سړه سینه بېرته په الماری کې ږدي. خو د لوستونکي د پوښتنو ځوابونه لا پاتې دي. دی غواړی چې پوښتنې یې ځواب شي، ځکه اړ دی چې د کیسې لوستلو ته دوام ورکړي.
ناڅاپه څارنوال ته تلیفون راځي. دا تلیفون هم څارنوال او هم په خپله لوستونکي ته ټکان ورکوي. دوی له مقابل لوري څخه هغه څه اوري چې تر دې دمه یې په اړه فکر نه و کړی.
که څه هم مقابل لوري یوه خبره روښانه کړه. هغه دا چې د هلک د مړیني علت به څه و. خو پوښتنه دا ده، چې هغه کوم جنایت دی چې هلک یې له امله شپه په واورو کې تېره کړې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته تلوسه نوره هم پياوړې شوه. که لوستونکي د خپلې يوې پوښتنې ځواب وموند او په دې پوه شو چې د ماشوم د مړينې علت بل څه دی، خو په مقابل کې همدې ځواب، د هغه په ذهن کې نورې پوښتنې راولاړې کړې.
دا کوم جنايت دی؟
د چا لخوا او څنګه تر سره شوی؟
د جنايت يې له دې سره څه چې ماشوم له واورو ډکه سړه شپه کې پاتې شي.
او نورې پوښتنې.
په بله مانا ! په تلوسه کې تلوسه رامينځته شوه. په دې توګه لوستونکی تر پخوا ډېر د کيسې له لوستلو سره زړه تړي، د هغه يوه پوښتنه ځوابيږي خو ځای يې څونوې پوښتنې نيسي. دی اړ دی چې کيسه تر پايه ولولي.
د کيسې مينځ نورې پوښتنې هم پيدا کوي چې د ټولې کيسې په لوستلو کې به روښانه شي.

د کيسې پای

څارنوال (ب) په خشکه وويل:
_اقرار وکه، تا هغه هلک ته لاس ور اچولی و.
هوتلي سرې لاړې تو کړې، څارنوال ته يې وکتل، شونډې يې وخوځېدې:
_نه، ما هيڅ نه دي کړې.
څارنوال تر ګرين ونيو ، ورو يې وويل:
_تا زه نه يم پيژندلای، ما د ډېرو مجرمينو ژبه خلاصه کړېده، ته به اقرار کوې، ضرور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوټلي څه ونه ویل. څارنوال ولاړ شو، د بند په سره او نمجنه کوټه کې یې څو ګامه واخیستل، ودرېد، سرې ته یې وکتل او په کاوږ یې وویل:
ــ ته د بخښلو نه یې، تا جرم کړی، یو نه بخښونکی جرم، ته د لوند سپي غوندې د کرکې وړ یې، پوهېږې، ته به پانسي شې.
هوټلي ولړزېد. سره ساه یې واخیسته، ورو یې ویل:
ــ راځه، یو جوړ جاړی سره وکړو.
څارنوال په حیرانی ورته وکتل.
د هوټلي شونډې وخوځېدې:
ــ زه یې پانسی، ته به کومه ګټه وکړې؟
څارنوال وویل:
ــ د مقصد خبره کوه!
ــ ګوره، د هلک دوسیه تړل شوېده، ټول په دې قانع دي چې هغه یخنۍ وژلی، ته دوه لکه اوغانۍ واخله او ما خوشی که.
د څارنوال سترګې رڼې راوختې، ټیټ شو، هوټلي یې تر ګرېن ونیو، په خشکه یې وویل:
ــ ته ماته رشوت راکوې؟
هوټلي وارخطا شو.
څارنوال یوه شېبه غلی و، بیا یې شاوخوا وکتل، د بند د کوټې ور پورې و، وروسته یې هو ټلي ته مخ ور واړاوه، دهغه غوږ ته یې خوله ورنږدې کړه، ورو یې وویل:
ــ زه دومره احمق نه یم، پنځه لکه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې پای ګنګ نه و. که یو څه ګنګ هم درته مالوم شوی وي علت یې دا دی چې تر دې دمه مو ټوله کیسه نه ده لوستې او په دې نه پوهېږو چې کیسه څنګه تر دې ځایه راورسېده.

د کیسې په پای کې خبره خلاصه شوه. د لوستونکي ټولې پوښتنې ځواب شوې، نه غوټه پاتې شوه، او نه هم تلوسه. خو له دې سره سره به دا کیسه د لوستونکي په ذهن کې تر ډېره پاتې شي، شاید فکر وکړئ چې وروسته به څه کیږي؟ ایا هوټلي به څارنوال ته پنځه لکه افغانۍ ورکړې که نه؟ د څارنوال او هوټلي راتلونکي به څه وي او...

بله دا چې کیسه د لوستونکي د تصور پرخلاف پای ته رسېدلې ده.

موږ په پاتې خبرو پسې نه ګرځو، ځکه پاتې خبرې د کیسې په هدف پورې نه دي تړلې.

د کیسې هدف:

مخکې تر دې چې کیسه ولیکم، په ذهن کې مې یو اځې د کیسې هدف پوخ کړ: د دې کیسې له لیکلو څخه مې هدف دا دی څو لوستونکي وپوهیږي چې ولې په ځینو بې سرپرسته هلکانو جنسي تیری کیږي او په دې برخه کې ولې قضایي اداري عدالت نه شي پر ځای کولی.

جنایت یوه پولیسي اوږده کیسه ده. خو ما د کیسې د لیکلو پر مهال هڅه کوله چې په هره کرښه کې یو اځې یو هدف تعقیب کړم او بلې خواته لاړ نه شم.

ډیالوګ !

د کیسې یوه برخه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښارنوال ژر د مېز پر سرا يښې ګوشکۍ ورپورته کړه، يوه لنډه نومره يې ووهله، ويې ويل:
ـزما دفتر ته راشئ !
لنډه شېبه وروسته په دفتر کې يو په ونه لوړ سړی ولاړ و، ښارنوال دوه ـ درې ځله د خپل موبايل سکرين ته وکتل، په کاغذ يې يوه نومره وليکله، کاغذ يې ولاړ سړي ته ونيو، ويې ويل:
ـغواړم پوه شم چې د تليفون دا نومره د چا ده، له مخابراتو پوښتنه وکړئ، ژر !
سړي کاغذ ور واخيست، په بيړه له دفتره ووت او تر غرمې ورک و. کله چې بېرته دفتر ته راغی ښارنوال (ب) ډوډۍ خوړله. ښارنوال سړي ته د کېناستلو بلنه ورکړه، وروسته يې په ډکه خوله وويل:
ـڅه درک دې ولګاوه ! ! !
سړي ځواب ورکړ:
ـهو صاحب ! تليفون له يوې پي سي او څخه شوی و، تيليفونچي ويل چې د نهو بجو په شاوخوا کې درې تنه دوکان ته ورغلي وو، لومړی يوه ښځه وه چې پوره لس دقيقې يې خبرې کړې، بيا يو ځوان په خارج کې له چا سره غږېدلی و او وروسته له هغه يوه بوډا ته وار ور رسېدلی و.
ښارنوال له مستو ډکه کاشوغه ورپورته کړه، سړي ور وکتل، د بربټونو لاندني تور وېښتان يې په مستو سپين وو، ښارنوال وويل:
ـد بوډا په اړه يې نور څه مالومات درلود ؟
ـصاحب ! ويې ويل چې دورځې لسګونه تنه ورځي، دی د هر يوه څېره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره يې په زړه و چې بوډا کځوړنی سترګې درلودې، پوزه يې غټه وه او کله چې يې د تيليفون پيسې ورنه اخيستلې، نو تيليفونچي د کباب بوی احساس کړی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خارنوال وويل:
ـ پيدا به يې کړو؟
ـ صاحب! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.
خارنوال يوه شيبه غلی و، وروسته يې د مېز پر سر لوېدلې يوه يوه وربجه ور ټوله کړه، په غاب کې يې واچوله او ويې ويل:
ـ رښتيا وايې، موندل يې ګران کار دی، بايد صبر وکړم، شايد بيا تلفون وکړي، ته تلی شې.
دلته دوه کرکټره لرو. خارنوال او د خارنوال تر لاس لاندې يو مامور. خو په کيسه کې دا يادونه نه ده شوې چې خارنوال تر مامور لوړ موقف لري، بلکې لوستونکی د خارنوال له هماغه لومړي ډيالوګ څخه پوهېږي چې خارنوال لوړه کاري رتبه لري او دوهم تن بايد د ده اوامر ومني.
ـ زما دفتر ته راشئ!
ياد خارنوال دا خبره:
ـ غواړم پوه شم چې د تليفون دا نومره د چا ده، له مخابراتو پوښتنه وکړئ، ژر! بله دا چې که څوک دولتي او يا هم ځينو غير دولتي دفترونو ته تللي وي، نو د صاحب ټکی به يې ډېر اورېدلی وي. دلته مامور د هرې خبرې په سر کې د (صاحب) ټکی کاروي.
ـ هو صاحب! تليفون له يوې پي سي او څخه شوی و، تيليفونچي ويل چې د نهو بجو په شاوخوا کې درې تنه دوکان ته ورغلي وو، لومړی يوه ښځه وه چې پوره لس دقيقې يې خبرې کړې، بيا يو ځوان په خارج کې له چا سره غږېدلی و او وروسته له هغه يوه بوډا ته وار ور رسېدلی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې ډيالوګونو څخه مو هدف دادی چې په کيسه کې دواړه (څارنوال او مامور) له خپل اجتماعي موقف سره سم غږيدلي دي. (البته زموږ په ټولنه کې همداسې ده.)
بل دا چې له ځينو ډيالوګونو څخه تصوير هم اخيستلای شو:
ـصاحب ! ويې ويل چې دورځې لسګونه تنه ورځي، دی د هر يوه څېره ذهن ته نشي سپارلی، خو دومره يې په زړه وو چې بوډا کڅوړنې سترګې درلودې، پوزه يې غټه وه او کله چې يې د تيليفون پيسې ورنه اخيستلې، نو تيليفونچي د کباب بوی احساس کړی و.
څارنوال او مامور دواړه لوستي خلک دي ، دې ته ضرورت نه پېښيږي چې د يوبل د خبرو په پوهېدو کې ستونزه ولري. که مامور د پي سي او نوم اخيستی، له منطقي پلوه څارنوال پرې پوهيدلی، خو که د څارنوال په ځای کوم بزګر وای، نو شايد پوښتنه ورته پيدا شوې وای چې (پي سي او) يعني څه؟
پرله پسې ډيالوګونه هم لوستونکی ستړی کوي. له همدې امله په خبرو کې وقفه راوستل ضروري دی او خبرې طبيعي ښکاري:

څارنوال وويل:
ـــد بوډا په اړه يې نور څه مالومات درلود ؟
ـصاحب ! ويې ويل چې دورځې لسګونه تنه ورځي، دی د هر يوه څيره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره يې په زړه و چې بوډا کڅوړنې سترګې درلودې، پوزه يې غټه وه او کله چې يې د تيليفون پيسې ورنه اخيستلې، نو تيليفونچي د کباب بوی احساس کړی و.
څارنوال وويل:
ـپيدا به يې کړو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـصاحب ! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.
څارنوال یوه شېبه غلی و، ورو سته یې د مېز پر سر لوېدلې یوه یوه ورېجه ور ټوله کړه، په غاب کې یې واچوله او ویې ویل:
ـرښتیا وایې، موندل یې ګران کار دی، باید صبر وکړم، شاید بیا تلفون وکړي، نه تلی شي.
که څارنوال وریجې نه وای ور ټولې کړې او په غاب کې یې نه وای اچولې ، او دې ته اشاره نه وای شوې چې دا خبره د چا ده؟ پنځه پرله پسې ډیالوګونه راتلل:
ـــد بوډا په اړه یې نور څه مالومات درلود ؟
ـصاحب ! ویې ویل چې دورځې لسګونه تنه ورځي، دی د هر یوه څېره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره یې په زړه و چې بوډا کڅوړنې سترګې درلودې، پوزه یې غټه وه او کله چې یې د تیلیفون پیسې ورنه اخیستلې، نو تیلیفونچي د کباب بوی احساس کړی و.
ـپیدا به یې کړو؟
ـصاحب ! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.
ـرښتیا وایې، موندل یې ګران کار دی، باید صبر وکړم، شاید بیا تلفون وکړي، نه تلی شي.
پرله پسې ډیالوګونه سترې کوونکي دي، ډېر وخت له لوستونکي لاره ورکوي چې دا د کوم کرکټر خبره ده؟ دا ستونزه هغه وخت ډېره پیدا کیږي چې تر دوو ډېر کرکټرونه ولرو. دلته مو د یوه عمل پواسطه وقفه راوسته، هغه دا چې څارنوال وریجې ټولې کړې ، په غاب کې یې واچولې او له هغه وروسته یې بله پوښتنه وکړه. د ډیالوګونو تر مینځ دا ډول وقفې هم کیسه تصویري کوي اد هم د اوږدو خبرو مخه نیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله خبره دا چې په ډیالوګونو کې تکراري کلمات نشته. هر ډیالوګ راتلونکي ډیالوګ ته لاره هواروي. که ساده ووایو ! هر ډیالوګ د زینې د یوې پلې مثال لري. زینه سره تړلې وي.
د ډیالوګ په برخه کې مو ولوستل چې ډیالوګونه باید لنډ وي، خو دلته مامور اوږدې خبرې کړي. دا طبیعي ده، ځکه څارنوال له هغه څخه تشریح غوښتې او مامور مجبور دی چې تشریحي خبرې وکړي.
خو بیا هم تشریح اوږده نه ده راغلې. کله کله د مجبوریت له مخې اوږدو خبرو ته هم ضرورت پیدا کیږي.
(په دې اړه د ډیالوګ په برخه کې خبرې شوي)

تصویر:
د کیسې د پیل لنډه برخه:
دسهار په خړه کې د پولیسو موټر لنډ راتاو شو، وښویږ او ودرېږ. دروازې خلاصې شوې، عسکري بوټونه تر ښنګرو واورو پټ کړل، ولاړو خلکو لار ورکړه او عسکر تر یوه څوارلس کلن هلک را تاو شول. هلک یوه پوخ دیوال ته ولې لګولې وو، سر یې کینې لور ته ځوړند و او پر تورو ګاړګوتي ویښتو یې نرۍ پرخه پرته وه.
تولې جملې حرکت لري. ان بوټونه هم په حرکت راغلي. واورې هم حرکت پیدا کړی. د هلک په تورو ګاړګوتي ویښتو پرتې پرخې ته هم پام شوی.
بل تصویر:

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپېږه وروسته موټر پاخه سړک ته وخوت، خلک هم په خپلو کارونو پسې لاړل، خو په واوره کې د یوچا د ناستې ځای ، نږدې ګڼ پلونه او د موټر لنډه راتاو شوې لیکه لا ښکارېدله.

که یوائې همدا یوه جمله هم ولولو، دا تصویر ترې اخیستی شو چې مخکې څه تېر شوي دي.

بل تصویر

ځارنوال (ب) لس کمې اته بجې په پارک کې و، له خولې څخه یې سپین تاوونه پورته کېدل او لاسونه یې د اوږده تور بالاپوښ په جېبونو کې پټ کړي وو.

دلته دا یادونه نه ده شوې چې یخني ده. خو د ځارنوال (ب) له خولې څخه سپین تاوونه راوتل او لاسونه د بالاپوښ په جېب کې پټول په خپله د یخنې نښې ګڼل کیږي.

بل تصویر:

شپېږه وروسته په پارک کې هیڅوک نه و، د ونې پر یوه لوخ ښاخ یو کارغه ښکارېده او د سپینو واورو پر سر څو وچې پاڼې باد رغړولې.

کیسه لیکنه ډېر اړخونه لري. یوائې په څو ټکو کې نه خلاصه کیږي، که ژوند و په نورو برخو به یې بل وخت خبرې وکړو.

په پای کې مو د دوو کیسو لوستلو ته رابولم. لومړی همدا د (جنایت) په نوم بشپړه کیسه ده چې ځینې برخې مو د بحث له پاره ترې را واخیستې او خبرې مو پرې وکړې. بله کیسه (بدمرغي) نومیږي چې د (جنایت) له کیسې وروسته به یې ولولئ. د (بدمرغي) په نوم کیسه مې ځکه راوړه چې تاسو له خپل دیده ورته وګورئ. هغه څه پکې ومومئ چې تر اوسه مو خبرې پرې وکړې. په دې فکر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړئ چې کومې برخې يې ښې دي، کومې برخې يې ستونزې لري او کوم ټکي
باید په پام کې نیول شوي وای چې ستونزې حل او کیسه لا ښه شوې وای.
دوهمه کیسه ستاسو د نقد لپاره ده. چاڼ او ټوک، ټوک يې کړئ. هغه ټکي ترې
راوباسی چې تر دې دمه پرې غږېدلي يو.
دا تمرین به مو په عملي توګه ځینو ټکو ته متوجه کړي.
خو لومړی به د جنایت کیسه ولولو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنایت

دسهار په خړه کې د پولیسو یو موټر لنډه راتاو شو، ونښوېد او ودرېد. دروازې خلاصې شوې، عسکري بوټونه تر ښنګرو واورو پټ کړل، ولاړو خلکو لار ورکړه او عسکر تر یوه ځوارلس کلن هلک را تاو شول. هلک یوه پوخ دیوال ته ولې لګولې وو، سر یې کېږ لور ته ځوړند و او پر تورو ګاڼګوتې ویښتو یې نرۍ پرخه پرته وه.

یو عسکر پر ملا کړوپ شو، د هلک پر سپینه غاړه یې ګوتې کېښودې، خپلو ملګرو ته یې وکتل او دوه درې ځله یې په منفي بڼه سر وخوځاوه.

چوپه چوپتیا وه، ولاړو خلکو پنډ کوټونه اغوستي وو، څېرې یې نیولې ښکارېدلې او له خولو څخه یې مړه تاوونه پورته کېدل.

یوه عسکر وپوښتل:

_څوک یې پېژني؟

د خلکو ځواب منفي و.

عسکر خپلو ملګرو ته اشاره وکړه، دوی ټوپکونه غاړو ته واچول، وچ کلک جسد یې له واورې پورته کړ او د موټر په باډۍ کې یې ترپال پرې وغوړاوه.

شېبه وروسته موټر پاخه سړک ته وخوت، خلک هم په خپلو کارونو پسې لاړل، خو په واوره کې د یوچا د ناستې ځای، نږدې ګڼ پلونه او د موټر لنډه راتاو شوې لیکه لا ښکارېدله.

❋ ❋ ❋

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پولیسو څارنوال (ب) یوه دوسیه راپورته کړه، پاڼه یې واړوله، عدلي طب د هلک مړینه طبیعي ښودلې وه، لیکلي یې وو چې د یخنۍ له لاسه مړ شوی دی، د جرم او جنایت کومه نښه یې نه ده موندلې او د خپلوانو د نه پیداکېدو په خاطر د ښار په عمومي هدیره کې خاورې پرې واړول شوې.
څارنوال ولاړ شو، دوسیه یې په الماري کېښوده، بېرته پرخوکۍ کېناست، د مېز پر سر اېښې بټن یې ټینګه کړه، له زنګ سره یو وچ، کلک سړی په وره کې ودرېد، به بیره یې وویل:
صاحب !
څارنوال چای وغوښت، سړی په منډه له دفتره ووت. څارنوال د مېز له سره یوه بله دوسیه ورپورته کړه، څو پاڼې یې واړولې، خو ډېر ژر یې بېرته پر مېز کېښوده، یو اوږد اسوېلی یې ویست، خپله پکه ککرۍ یې وګروله، ریموټ ته یې لاس کړ، د تلویزیون چاینلونه یې واړول، په یوه کې کارتون و، په بل کې څو مستو نجونو ګډا کوله او دریم چاینل هم یو تود سیاسي بحث خپراوه. څارنوال بېرته دوهمه ټڼه ټینګه کړه او د تلویزیون پر پرده د نجونو ګډا راغله.
دا وخت یې موبایل وشرنګېد، څارنوال د خپلې کورتۍ جېب ته لاس کړ، مبایل یې غوږ ته ونیو، ورو یې وویل:
ـ مهرباني وکړئ، څارنوال (ب)
له مقابل لوري لړزانده غږ واورېدل شو:
ـ یوه مهمه خبره درته لرم.
ـ امر کوئ.
ـ یوه اوونۍ مخکې سینما ته نږدې یو لیسو یو مړی وموند.
څارنوال په بیړه وویل:
ـ هو ! یو هلک یخنۍ وژلی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تلیفون کې ټوخی واوریدل شو، وروسته مقابل لوري وویل:
ـ په ظاهره یخنۍ وواژه، خو تر شا یې یو لوی جنایت پټ دی.
څارنوال په بیړه وپوښتل:
ـ تاسو څوک یاست؟ له کوم ځایه خبرې کوی؟
تلیفون قطع شو.
څارنوال ژر د میز پر سرا ښنې ګوشکۍ ورپورته کړه، یوه لنډه نومره یې ووهله، ویې ویل:
ـ زما دفتر ته راشئ!
لنډه شیبه وروسته په دفتر کې یو په ونه لوړ سړی ولاړ و، څارنوال دوه د رې ځله د خپل مبایل سکرین ته وکتل، په کاغذ یې یوه نومره ولیکله، کاغذ یې ولاړ سړي ته ونیو، ویې ویل:
ـ غواړم پوه شم چې د تلیفون دا نومره د چا ده، له مخابراتو پوښتنه وکړئ، ژر!
سړي کاغذ ور واخیست، په بیړه له دفتره ووت او تر غرمې ورک و. کله چې بېرته دفتر ته راغی څارنوال (ب) ډوډۍ خوړله. څارنوال سړي ته د کېناستو بلنه ورکړه، وروسته یې په ډکه خوله وویل:
ـ څه درک دې ولګاوه؟
سړي ځواب ورکړ:
ـ هو صاحب! تلیفون له یوې پي سي او څخه شوی و، تیلیفونچي ویل چې د نهو بجو په شاوخوا کې درې تنه دوکان ته ورغلي وو، لومړی یوه ښځه وه چې پوره لس دقیقې یې خبرې کړې، بیا یو ځوان په خارج کې له چا سره غږېدلی و او وروسته له هغه یوه بوډا ته وار ور رسیدلی و.
څارنوال له مستو ډکه کاشوغه ورپورته کړه، سړي ور وکتل، د برېتونو لاندني تور ویښته یې په مستو سپین وو، څارنوال وویل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـد بوډا په اړه يې نور څه مالومات درلودل؟
ـصاحب ! ويې ويل چې دورځې لسګونه تنه ورځي، دی د هر يوه خبره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره يې په زړه وو چې بوډا کڅوړني سترګې درلودې، پوزه يې غټه وه او کله چې يې د تليفون پيسې ورنه اخيستلې، نو تيليفونچي د کباب بوی احساس کړی و.
څارنوال وويل:
ـپيدا به يې کړو؟
ـصاحب ! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.
څارنوال يوه شيبه غلی و، ورو سته يې د مېز پر سر لوېدلې يوه يوه وربجه ور ټوله کړه، په غاب کې يې واچوله، ويې ويل:
ـرښتيا وايې، موندل يې ګران کار دی، بايد صبر وکړو، شايد بيا تليفون وکړي، ته تلی شې !
د څارنوال وړاندوينه سمه وختله، ماسپښين يې موبايل وشرنګيد، مقابل لوري وويل:
ـزما خبره مو زړه ته ولوېده؟
څارنوال وويل:
ـخو موږ ثبوت غواړو.
ـکيسه اوږده ده، په تليفون کې نه ويل کېږي.
ـنو چېرته سره ووينو؟
مقابل لوری يوه شېبه غلی و، په تليفون کې يې واخېې د موټرو هارنونه اورېدل کيدل، وروسته يې وويل:
ـخو په يوه شرط !
ـڅه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـزه غریب سړی یم، ماته به کوم جنجال نه پیدا کوې.
ـسمه ده، ژمنه کوم.
مقابل لوري وتوخل، بیا یې وویل:
ښاروالۍ ته نږدې یو کوچینی پارک دی،سبا سهار نهه بجې هلته راشئ، په دې واورو کې پارک تش وي، ما په اسانۍ سره موندلی شئ.
تلیفون قطع شو.
ځارنوال فکر یووړ، بیا یې د اطمینان لپاره عدلي طب ته تلیفون وکړ، هغوی خپل استول شوی رپوټ سم وګڼه، ویې ویل چې په ښېرنه کې کومه تېروتنه نده شوې، د هلک مړګ طبیعي دی او کوم جنايي اړخ نه لري.

❋ ❋ ❋

ځارنوال (ب) لس کمې اته بجې په پارک کې و، له خولې ښخه یې سپین تاوونه پورته کېدل او لاسونه یې د اوږده تور بالاپوښ په جېبونو کې پټ کړي وو.
په کوچني پارک کې څوک نه ښکارېدل، د هسکو ونو تور، نري او اوږده سیوري پر سپینو واورو پراته وو او تر پارک له راګرځېدلو کټارو ور هاخوا پر تور سړک یو یو موټر تېرېده.
پینځه دقیقې نورې هم ووتې، بیا د پارک په شمالي دروازه کې یو سړی ودرېد، دی بوډا و، له پطلون سره یې شنه لونګۍ تړلې وه او یو پنډ زوړ جمپر یې په تن و.
شېبه وروسته یې ځارنوال ته لاس ورکړ، دواړه پر یوه اوږده څوکۍ کېناستل، یوه لحظه غلي وو، وروسته ځارنوال وویل:
ـچرتي دي کړم

(c) ketabton.com: The Digital Library

بوډا هغه ته وکتل، برېتو يې سپينه پرخه نيولې وه او د اوربدې پزې تېره څوکه يې سره ښکارېده.

بوډا لنډ ځواب ورکړ:

ــ بايد چرتي شي.

ځارنوال مخ ور واړاوه:

ــ خبرې وکه، ما ژمنه درسره کړې، له ستونزو به لرې يې.

بوډا يو سوړ اسويلی ويست، لاندي يې پرخپل بوټ واوره تخته کړه، ورو يې وويل:

زه کسبګرسړی يم، دبرش کاله کېږي چې اشپزي کوم، ما په بېلابېلو هوټلونو کې کار کړی، لاس مې ښه دی، خو تر ټولو د کباب په پخولو کې ډېرتکړه يم، تېره مياشت مې په يوه هوټل کې کار ونيو، دا هوټل د موټرو په اډه کې دی، هلته ډېره ګڼه ګوڼه وي، ولاياتو ته بسونه ځي او ښه چلېږي. دا يو کوچينی هوټل دی، د شپې تيرولو ځای نه لري، خو مشتريان يې ډېر دي او خاوند يې په مزو کې دی.

بوډا غلی شو، يو سوړ اسويلی يې ويست او ويې ويل:

دا د اتو ورځو مخکې کيسه ده، ما کباب پخاوه، وروسته مې يوه ديارلس يا څوارلس کلن هلک ته پام شو، له نانوای نه يې ډوډۍ غوښته، خو نانوای په غوسه شو، هلک ته يې بد رد وويل او له هغه ځايه يې وشاړه. زه حيران شوم، هلک ته مې وکتل، نه يې جامې د سوالګرو وې او نه هم څېره او نور ظاهري جوړښت. ورغږ مې کړ، راغی او زما تر څنګ ودرېد. پوه شوم چې وږی دی، ما د کباب دوه سيخه ورته ونيول، ده منته وکړه او په بيړه د کباب په خوړلو بوخت شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی له رنګه ښایسته و، سپین پوست یې درلود او داسې نه ښکارېده چې تر دې مخکې دې کومه سخته پرې ورغلې وي. وروسته مې وپوښت:
ـولې سوال کوې؟
هلک راته وکتل، غټې تورې سترګې یې له اوښکو ډکې شوې ،ویې ویل:
ـوږی یم، پیسې نه لرم.
ـکور دې چېرته دی؟
هلک یوه شېبه غلی و، بیا یې سر پورته کړ، شونډې یې وخوځېدې:
ـپه ایران کې.
حیران شوم:
ـنو دلته څه کوې؟
هلک په خواشینۍ وویل:
موږ لس کاله مخکې ایران ته مهاجر شوو، په کور کې پنځه تنه یو، زه، پلار، مور او زما دوه ورې خویندې، پلار مې په یوه ساختماني شرکت کې کار کاوه، زه هم په یوه مغازه کې مزدور وم، خلکو ته به مې سودا ورکوله، کارتنونه به مې له یوه ځایه بل ځای ته وړل، ستړی به وم، خو بیا هم ښه و، مازدیګر به ټول سره یوځای شوو او د ورځې ستړیا به مې هېره شوه، یو سهار مغازې ته تلم، پولیسو ودرولم، د مهاجرت کارت یې رانه وغوښت، خو موږ د زرګونو نورو افغانانو غوندې غیر قانوني مهاجر و، اسناد مو نه درلودل، هماغه و چې لومړی یې د سنګ سفید په نوم یوې بندیخانې ته ولېږلم، یوه اوونۍ مې هلته تېره کړه او بیا یې له مرزه (سرحده) را واړولم. اوس دا دی شپږمه ورځ ده چې سرګردانه ګرځم، له کوره هم احوال نه لرم، نه پوهېږم چې څه وکړم، قاچاقبر پیسې غواړی، خو زه په ګېډه نه یم موړ، ایران ته د تګ لپاره پیسې په کار دې، ډېرې پیسې.

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما ورنه وپوښتل:
ـولې دلته، په افغانستان کې څوک نه لرې؟
هلک وويل:
ـنه، ترونه مې پخوا لا پاکستان ته مهاجر شوي دي، دومره پوهېږم چې په پېښور کې اوسي، نور يې درک نه را مالومېږي.
ـنو دا شپږ ورځې دې چيرې تيرې کړې؟
تر پرونه يو څه پيسې راسره وې، په يوه مساپر خانه کې به مې ډوډۍ خوړه، د شپې د تېرېدو پيسې يې نه رانه غوښتې، هماغلته به پر تخت ويدېدم، پرون مې ټوله ورځ څه ونه خوړل، بانه مې داوه چې په نس مې درد دې، خو نن سهار د مساپرخانې خاوند راباندې پوه شو او زه يې له هغه ځايه وشړلم، ما په ژوند کې خواست نه دی کړی، خو وږی وم، ټيکه نه راتله، ځکه مې له نانوايه يوه ډوډۍ وغوښته.
بوډا د ماشومانو په شور او زوږ غلی شو، له جنوبي دروازې څخه يوه ډله ماشومان پارک ته ور ننوتل، دوی منډې وهلې، يو بل يې دواورو په غونډوسکو ويشتل، وروسته پرته له دې چې په پارک کې ماتله شي، په بيړه د پارک له شمالي دروازې څخه ووتل.
د بوډا سر وځړېد، يوه شېبه غلی و، بيا يې ورو وويل:
ـهلک يوه لحظه له ماسره ودرېد، فکر کوم چې د کباب بوی ښه پرې لګېدلی و، خو زه پردی مزدور وم، نوره لوربينه مې نه شوای ورباندې کولای، داوخت د هوټل خاوند راغږ کړ!
ـغلور خوراکه کباب
ما نور سيخونه د انګار له پاسه کېښودل، کباب ته مې پکه وهله چې د هوټل خاوند راغی، ده د يو بل خوراک فرمايش راکړ، ويې ويل چې يو نږدې دوست

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې راغلی، غوښې ته څه مثاله هم ورګډه کړه او په سیخونو کې سپین بخرکي مه پېیه ! وروسته يې هلک ته پام شو، ما ته يې په پوښتونکي نظر وکتل، ومې ویل چې مساپر دی، له ایرانه يې را اړولی، دلته څوک نه لري.
د هوټل خاوند په څیر ورته وکتل، مخ يې را واړاوه، ويې ویل:
ــ وبال لري، ډوډۍ ورکړه، بیا به نوره مرسته هم ورسره وکم.
له دې سره بېرته هوټل ته ننوت.
د هوټل خاوند په ظاهره بد سړی نه و، په غریبانو يې پام کاوه، هر سهار به يې د سلو روپو نوټ د سوالګرو لپاره ماتاوه، هوټل ته به ډېر ګدایګر راتلل، یو يې هم نا امېده نه پرېښوده، یو دوه اوغانۍ به يې ورته نیولې، دی به پر دخل ناست و او کله کله به يې له مساپرو پاتې ډوډۍ پر غریبانو ویشله.
هلک ته مې ډوډۍ ورکړه، دی تر ماسپښینه ماتل شو، ما لمونځ وکړ، په هوټل کې هیڅوک نه
و، هلک پر تخت ناست و، دی چرتي ښکارېده، زه پخلنځي ته لاړم، غوړ لوښي مې پرېمینځل او د ماخستن لپاره مې غوښه پر سیخونو وپېیله، کله چې بېرته ورغلم، د هوټل خاوند مې د هلک تر څنګ ولید، دوی خبرې کولې، ښه شېبه وغږېدل، د هوټل خاوند ډاډ ورکړ چې دی ځینې قاچاقبران پطژني،هر څه به سم شي.
هلک په هوټل کې پاتې شو، د ماخستن له خوا خلک کم وو، ډوډۍ مو ژر ورکړه، وروسته د هوټل شاګردان هم خپلو کورونو ته لاړل او په هوټل کې درې تنه پاتې شوو، زه، د هوټل خاوند او کوچینی مساپر.
مور تر ناوخته ویښ وو، د هوټل خاوند دورځې حساب کاوه، هلک د بخارۍ تر څنګ غلی ناست و او ما هم د سبا لپاره غوښه وړوله، ښه شېبه نوره هم ووته، هلک ته مې وکتل، سترګې يې له خوبه ډکې وې، ولاړ شوم او د بخارۍ تر څنګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

مې ځای ورته جوړ کړ. د هوټل خاوند هم څو ګامه لرې د تخت په بل سر کې پرېووت، ما ته هم خوب راته، خپله بستره مې هوا ره کړه، د ګروپ ساکټ ته مې لاس ورووغځاوه او سترګې مې پټې کړې.
زه هم دلته مسافر یم. کورنۍ مې په کلي کې ده، یوه میاشت کېده چې کور ته نه وم تللی، په هغه شپه مې خپله کوچینی لور تر ډېره په ذهن کې راګرځېده، خو وروسته خوب وړی وم.
بوډا غلی شو.
څارنوال په بیړه وویل:
بیا؟
د بوډا شونډې وخوځېدې:
ـ یوه شورماشور مې سترګې رنې کړې، د بخارۍ د سره انګار په تته رڼا کې مې هوټلي ولید چې د هلک تر څنګ ناست و، هلک سرې ته سوکان نیولې وو، سپکې سپورې یې ور ته ویلې، خو هوټلي غلی و، هیڅ یې هم نه ویل او سر یې ځړېدلی ښکارېده، وروسته هلک په بیړه ولاړ شو، بوټونه یې په پښو کړل، خو کله چې یې د دروازې دستګیر ته لاس ور وغځاوه، ور کولپ و، بیا یو کړ نګ شو، لویه شیشه دړې وړې شوه، هلک په توره شپه کې د باندې لاړ او هوټل ته سړه هوا راننوته.
بوډا غلی شو.
څارنوال وویل:
ـدا یو لوی جنایت دی، دا پست هوټلي باید سزا ووینې، باید.
بوډا وویل:
ـما بل څه نه شو کولای، کار مې پرېښود او قانون مې خبر کړ، نور نو تاسو ښه پوهیږئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څارنوال وپوښتل:
ـغواړې چې چېرته لاړ شې؟
ـ نپوهیږم، بل ځای به په کار پسې ګرځم، ما درته وویل، زه یو تکړه اشپز یم، روپۍ کمه یا ډېره، کار پیدا کولای شم.
څارنوال وویل:
ـخو که تا ته ضرورت پېښ شو بیا به دې چېرې پیدا کوم؟
د بوډا شونډې وخوځېدې:
ـتا ژمنه کړې وه چې ما ته به کوم جنجال نه پیدا کوې.
څارنوا ل وخندل:
ـزه په خپله خبره ولاړ یم، خو دا زما وظیفه ده، باید د شاهد ادرس ولرم.
بوډا وویل:
ـدلته څوک نه پېژنم، خو د کلي ادرس مې درسره ولیکه، قول ده، که مې کار ونه موند، په تیلیفون کې دې خبروم.
څارنوال د سړي د کلي او هوټل دواړو ادرسونه واخیستل.
شپه وروسته په پارک کې هیڅوک نه و، د ونې پر یوه لوخ ښاخ یو کارغه ښکاریده او د سپینو واورو پر سر څو وچې پاڼې باد رغړولې.

❊ ❊ ❊

ماسپښین دوه بجې وې، څا رنوال پر یوه خیرنه څوکۍ ناست و، پر غوړ مېز اینبنې له تورو چایو ډک ګیلاس یې وریورته کړ، هوټلي ته یې وکتل، ده د ټایپ د یوې جړ شوې کستې راوتلې کولمې خلاصولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته يې ورمېږ کوږ کړ، د تخت پر سر ناستو دوو تنو خبرې سره کولې او دوی ته نږدې يوه څوانکي پر تېرو سيخانو غوښه پېيله. نور هوټل تش و.
ځارنوال هوټلي ته اشاره وکړه، هغه راغی، ځارنوال ته مخامخ ودرېد. ورو يې وويل:
_څه شی غواړئ؟
ځارنوال د لاس په اشاره هوټلي وپوهاوه چې مخامخ ورته کېني.
هوټلي حيران شو.
ځارنوال جېب ته لاس کړ، يو کارټ يې راويست، د هوټلي سترګو ته يې ونيو، ويې ويل:
_ځارنوال (ب)
د هوټلي رنګ والوت، پر څوکۍ کېناست او ځارنوال ته يې په وېره وکتل.
ځارنوال ورو وويل:
_کاروبار دې څنګه دی؟
هوټلي وارخطا شو:
_صيب! ښه دہ، ګذاره کوي.
ځارنوال له چايو غوړپ وکړ، شونډې يې وڅټلې:
_يو څو پوښتنې درنه کوم.
_امر کوئ، صيب!
_تا څو ورځې مخکې يو ميلمه درلود.
هوټلي په ماته ګوډه ژبه وويل:
_صيب، زه، زه خو ډېر ميلمانه لرم، ته، ته کوم يو يادوې؟
د ځارنوال شونډې وخوځېدې:
_خو ته د شپې ميلمه نه لرې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هوټلي رنګ سور شو.
دا وخت د مېز ترڅنګ دوه تنه ودرېدل، یوه یې وویل:
ـدوه چایه، څو روپۍ شوې؟
ـپنځلس اوغانۍ
هغه د مېز پر سر پیسې کېښودې او دواړه له هوټله ووتل.
څارنوال پسې وکتل، هوټلي ته یې مخ ورواړاوه، په ملنډو یې وویل:
ـپه زړو شیشو کې دا یوه شیشه نوې ښکارې، دا دې ولې بدله کړېده؟
هوټلي پر تخت ناست ځوانکي ته وکتل، له هغه نه یې وغوښتل چې پاتې کار په اشپز خا نه کې وکړي، وروسته یې څارنوال ته مخ ور واړاوه، شونډې ورپېدې او په لړزانده غږ یې وویل:
ـماته شوه.
ـڅنګه؟
هوټلي چیغه کړه !
ـله ما څه غواړې؟
څارنوال ور مخته شو، د دواړو سترګې سره وجنګېدې، څارنوال وویل:
ـته ډېر پست سړی یې، تا هغه هلک ته لاس ور اچولی و، د شپې یې په بړستن ور ننوتی وې، ته پوهېږې ! هغه مړ دی، یخني وژلای.
ـدا دروغ دي.
ـزه شاهد لرم. زوړ کبابي.
هوټلي په بیړه ولاړ شو، منډه یې کړه، خو څارنوال تر لمنې ونیو، سړی پړمخې ولوېد، سر یې پر یوې څوکۍ ولګید او له تندي یې وینه روانه شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

❋ ❋ ❋

ځارنوال (ب) په خشکه وویل:

ـ اقرار وکه، تا هغه هلک ته لاس ور اچولی و.

هوټلي سرې لاړې تو کړې، ځارنوال ته یې وکتل، شونډې یې وخوځېدې:

ـ نه، ما هیڅ نه دي کړي.

ځارنوال تر ګرېن ونیو، ورو یې وویل:

ـ تا زه نه یم پیژندلی، ما د ډېرو مجرمینو ژبه خلاصه کړېده، ته به اقرار کوې، ضرور.

هوټلي څه ونه ویل. ځارنوال ولاړ شو، د بند په سره او نمجنه کوټه کې یې څو ګامه واخیستل، ودرېد، سرې ته یې وکتل، په کاوړ یې وویل:

ـ ته د بښلو نه یې، تا جرم کړی، یو نه بښونکی جرم، ته د لوند سپي غوندې د کرکې وړ یې، پوهیږې، ته به پانسی شې.

هوټلي ولړزېد. سره سا یې واخیسته، ورو یې ویل:

ـ راځه، یو جوړجاړی سره وکړو.

ځارنوال په حیرانۍ ورته وکتل.

د هوټلي شونډې وخوځېدې:

ـ زه یې پانسی، ته به کومه ګټه وکړې؟

ځارنوال وویل:

ـ د مقصد خبره کوه!

ـ ګوره، د هلک دوسیه ترل شوېده، ټول په دې قانع دي چې هغه یخنې وژلی، ته دوه لکه اوغانۍ واخله او ما خوشې که.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځارنوال سترګې رډې راوختې، تېټ شو ، هوټلي يې تر ګرېوان ونيو ، په خشکه يې وويل:

ـته ماته رشوت راکوې؟

هوټلي وارخطا شو.

ځارنوال يوه شېبه غلی و، بيا يې شاوخوا وکتل، د بند د کوټې ور پورې و، وروسته يې هو ټلي ته مخ ور واړاوه، دهغه غوږ ته يې خوله ورنږدې کړه، ورو يې وويل:

ـزه دومره احمق نه يم، پنځه لکه.

(پای)

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدمرغي

لیکوال: نصیر احمد احمدي

نجلۍ پر کټ ستوني ستغ پرته وه، کله کله به يې چيغه کړه، لاسونو ته ور لوېدلي ځنځیرونه به يې وشرنګېدل، سر به يې پورته کړ او بدن به يې ټکان وخوړ. تر هغې راګرځيدلي کسان خواشيني وو، دوئ په راوتلو رډو سترګو ځواني نجلۍ ته کتل... په ځېرو کې يې ګونځې ښکارېدلې.

په ولاړو کسانو کې يوه چيغه کړه !

ـتور کوډګر ناوخته شو !

تر ځنګ ولاړ سړي په عاجزۍ وويل:

ـد پاچا عمر دې ډېر وي، په تور کوډګر پسې مو عسکر لېږلي دي، دوئ د سهار په خړه کې حرکت وکړ، اوس باید را ورسېږي، سپېره غره ته تګ، يوه ورځ مزل غواړي.

پاچا خپله اوږده چپنه ورټوله کړه، روان شو، پر تخت کېناست، ځلېدونکی ژېړ تاج يې له سره لیرې کړ، په خپلو اوږدو سپینو ځنو کې يې ګوتې تېرې کړې. يوه شېبه غلۍ و، وروسته يې ډډ غږ د ماڼۍ په لوی او هسک سالون کې انعکاس خپور کړ:

ـکه زما په لور څه وشول، تاسو به تر تېغ تېر کم.

دولاړو درباریانو سرونه وځړیدل، په ځېرو کې يې وېره ښکارېدله... وزیرانو خپل ژوند په خطر کې لید.

يو ساعت نور هم ووت، له اوږدو شیشو څخه ماڼۍ ته ژېړه رڼا رالوېدلې وه، د درباریانو اوږدې زرينې چپنې ځلېدلې.

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پاچا غوسه ورو ورو ډېرېدله، خولې یې ځګونه پیدا کړي وو او د خپلې اوږدې تورې تر طلايي موټ یې د ښي لاس ګوتې تاوې وې.

چوپه چوپتیا وه، کله کله به د نجلۍ لاسونو او پښو ته ور لوېدلې ځنځیرونه وشرنګېدل، چیغه به یې کړه او بېرته به بېسده پرېوته.

لمر په لوېدو و چې د ماڼۍ یوه عسکر د تور کوډګر د رارسېدو خبر ورکړ، پاچا ودرېد، وزیرانو د سالون لویې دروازې ته وچې سترګې نېولې وې، ټولو د تور کوډګر د راتلو انتظار ایست. شېبه وروسته یو زوړ سړی رانښکاره شو، دی تک تور و، ګڼه ږیره یې درلوده ، پر نری غاړه پورې یې په خړسپینسي پیېلو وړو هډوکو ټال خوړ.

پاچا او درباریانو د احترام په بڼه خپل سرونه ټیټ کړل، خو تور کوډګر مخ ور وا نه ړاوه، لاړ او د نجلۍ تر څنګ پر کټ کېناست. ښه شېبه یې هغې ته وکتل، د نجلۍ اوږده بانه ښې ولاړ وو، تر سترګو یې یوه توره حلقه راګرځیدلې وه او پر سرو شونډو یې سپین ښکارېده. تور کوډګر خپلې زړې خورجینې ته لاس کړ، د انسان ککرۍ، د پښو دوه اوږده هډوکي او یو خیرن جام یې راویستل، وروسته ودرېد، له ځان سره یې څه وویل او ترکټ څو ځله را تاو شو.

پاچا په خواره خوله وویل:

ـزه په تور کوډګر باور لرم.

تور کوډګر هغه ته وکتل، خو څه یې ونه ویل، هماغسې یې شونډې خوځېدلې...

دا سې کلمات یې تر خولې راوتل چې ولاړ خلک نه پرې پوهېدل.

د کوډګر شونډې تر ډېره خوځیدلې، بیا د نجلۍ تر څنګ کېناست، خورجینې ته یې لاس ور وغځاوه، یو سپین بوتل یې راویست. کله چې یې د بوتل اوبه په نقره یې جام کې واچولې، له جام څخه تور لوګی پورته شو، له دې سره د نجلۍ سترګې رڼې شوې، ځنځیرونه وشرنګیدل...تور کوډګر چیغه کړه !

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـاې شیطاني اروا ! ته څه غواړې؟
د نجلۍ خوله له ځګونو ډکه شوه، تورو سترګو یې سوروالی پیدا کړ او شېبه وروسته یې سترګې سرو وینو ونیولې. نا څاپه یې له شونډو ډېر ناربنه غږ راووت، دې غږ په سالون کې د ولاړو کسانو زړونه ولړزول.
غږ وویل:
ـتر ټولو بدمرغه انسان !
له دې سره د ځنځیرونو شرنګا پورته شوه، تور کوډګر په چټکۍ سره تر نجلۍ راوګرځید، په لاس کې نبولې ککرۍ یې کښته پورته کړه، نامفهومه کلمات یې له خولې را ووتل. د نجلۍ رنګ ورو ورو خپل عادي حالت ته راوګرځېد، سترګو یې توروالی پیدا کړ، شېبه وروسته بېسده پرېوته.
پاچا ور مخته شو، د چینې لستونۍ یې د خپلې لور پر خوله تېر کړ. بېرته په خپل ځای ودرېد
تور کوډګر وویل:
ـد پا چا پر لور جادو شوی، نجلۍ هغه وخت رغېدی شي چې د نړۍ تر ټولو بدمرغه انسان ووینې.
پاچا یوه شېبه غلی و، بیا یې وزیرانو ته مخ وراړاوه او امر یې وکړ چې ترټولو بدمرغه انسان ور ته پیدا کړي.
له لمر ختو سره ډولونه ودرېدل، جارچي په ښار کې کوڅه په کوڅه وګرځېد، ده یو لوی ښکر خولې ته نیولی و او چیغې یې وهلې چې ترټولو بدمرغه انسان دې په دربار کې حاضر شي.
په ماڼۍ کې پاچا او وزیران بې خوبه او خواشیني ښکارېدل، په ټولو سرونه ځړېدلي وو او د تور کوډګر له خولې څخه نامفهومه کلمات را وتل..

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هوا له تودېدو سره عسکرو احوال راوړ چې تر ټولو بدمرغه انسان یې موندلی دی. پاچا امر وکړ چې دا بدمرغه انسان دربار ته حاضر کړي. شپېه وروسته په یوه کټ کې دا سې سړی راوړل شو چې لاسونه او پښې یې نه وو، پر مخ یې یو لوی پرهر (ټپ) ښکارېده او تر ډېره د غوښې یوې لویې بوټۍ ته ورته و.

سړي وویل چې دی یو پوځي و، له دښمن سره په جګړه کې یې لاس او پښې غوڅې شوېدي او د مخ لوی پرهر یې هم د توري ښنبه ده.

د هغه د خبرو له ختمېدو سره ځنځیرونه وشرنګېدل، د نجلۍ سترګې سرې شوې او له خولې یې ځګونه وبهېدل. تور کوډګر د سړي د ایستلو امر وکړ او ویې ویل چې ده د ازادۍ په جګړه کې برخه اخیستې او تر ټولو نیکمرغه انسان دی. وروسته یې څه نامفهومه کلمات تر خولې را ووتل او نجلۍ ارامه پرېوته.

نیم سات نور هم ووت، بیا د یوې ښځې ژړا او کوکې واورېدل شوې، په سالون کې یوه ځوانه ښځه او درې خوار او ډنګر ماشومان ودرېدل،ماشومان ناروغه ښکارېدل، دوئ د خپلې مور لمن ټینګه نیولې وه او وارخطا وو.

ښځې په ژړا کې وویل چې خاوند یې له غره څخه د خرځلاو لپاره بوتې راوړل چې ځناورو وخوړ، اوس دوئ څه نه لري، دوه ماشومان یې له لوږې مړه شول، نورو ته یې یو مړ سپی موندلی دی، د هغه غوښه ور ته پخوي او ژوندي یې ساتلي دي. دوئ په یو ه وېرانه کې اوسي، یواځې ځلور دیوالونه دي، نه چت لري او نه هم دروازه، خو بیا هم څوک کوم غرض نه ورباندې لري.

ځنځیرونه وشرنګېدل او د پاچا په امر ښځه او ماشومان له ماڼۍ ووتل.

تور کوډګر وویل:

_ژوند یې تریخ دی، خو بدمرغه نه شو ورته ویلای، ځکه ځوانه جانه ده، تر ستورو لاندې شپه تېروي او د پاچا له وېرې څوک په سپکه نه شي ورته کتلای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاو وروسته یو په ونه لوړ بنیادم په سالون کې ودرېد، دهٔ ښکلې جامې اغوستې وې، له رنګه هم سپین و او په ظاهره د بدمرغۍ کومه نښه نه پکې ښکارېدله. دده په لېدو د پاچا او درباریانو په څېرو کې ګونځې پیدا شوې، خو تور کوډګر د خبرو اجازه ورکړه !.

د سړي سر وخوځېد او له خولې څخه یې یوا ځې یوه جمله را ووته !

ــزموږ خاوره پردیو لاندې کړېده او خپلواکي نه لرو.

ناڅاپه د ماڼۍ لوېې شیشې ولړځیدې، دړې، وړې لاندې راولوېدې، له کټ څخه یو تور لوګی پورته شو، یوې ویروونکې چیغې په سالون کې انعکاس خپور کړ !

ــوسوځیدم !

لوګی په لمبه بدل شو او له لمبې څخه هم د ځناورو شکلونه جوړ شول، کله به یې د پړانګ کله د لېوه او کله هم د زمري بڼه خپله کړه، شېبه وروسته یوه وحشتناکه انګولا پورته شوه، یوې سپېنې رڼا ولاړ خلک اړ ایستل چې خپلو سترګو ته لاسونه ونیسي، چوپه چوپتیا شوه. د نجلۍ حیرانه غږ واورېدل شو !

ــپلاره ! زه مو ولې تړلې یم؟

تور کوډګر چیغه کړه:

ــتر ټولو لویه بدمرغي، د خپلواکۍ نه درلودل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـــای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library